

DEBRECZEN

A DEBRECZENI ÉS HAJDUMEGYEI FÜGGETLENSÉGI PART HIVATALOS KOZLÖNYE.

Elofizetési árak:		Vidékre küldve:	
Helyben:			
Egy évre . . . 10 kor. — fill.		Egy évre . . . 12 kor. — fill.	
Fél évre . . . 5		Fél évre . . . 6	
Negyed évre . . . 2		Negyed évre . . . 4	
Egy óra . . . 1		Egy óra . . . 1	
Egyes szám ára 4 fillér.			

Főszerkesztő: **BENEDEK JÁNOS.**
 Felelős szerkesztő: **UJ. MÓRICZ PÁL.**
 Kiadók: **HOFFMANN és KRONOVITZ.**

Hirdetési díjak:
 Hat hazasos petit sor 10 fillér. Nagyobb terjedelmű és többször megjelent hirdetések jutányosabban. — Apró hirdetés minden szó 4 fillér.

A restauráció.

Más fogalmak, más érdekek fűződnek ma a restaurációhoz, mint hajdan. Egykor a restauráció nagy dolog volt, ma pedig a legtöbb helyt automatikus működése a törvényhatóságok bizottságának, a mely a törvénykeretében ezt a munkáját épp úgy elvégzi, amint megadja a hozzájárulását egy-egy községi költségvetéshez.

Az eddig lefolyt restaurációkban — amelyek végbementek — egyaránt látjuk a csendes lemondást s a régi rendszer ellen való küzdelmet. De fájdalommal konstatáljuk, hogy nem pillanthatjuk ebben az alkotmányos aktusban a törekvést arra, hogy az ország regenerációja a közigazgatásban megkezdődött.

Pedig volt reá alkalom és mód is. A megelőző restaurációban még dolgozott a kormánynak az akarata, a mit a kijelölő bizottság utján juttatott a törvényhatóságok tudomására. A választási apparátusban a mult tisztújításban még a kijelölő bizottságok képezték a csavart, amellyel az adózó közönség képviselése reászorította az ő igazi ellenségeit a

közigazgatottakra, vagyis azokra az alperesekre, akik igazságot három fő rumon keresztül soha sem találtak. Most a kijelölő bizottságok belügyminiszteri utasítást kaptak arra nézve, hogy semmi ilyenféle strickkel ne gátolják az igazi képviselőtestületi akarat megnyilatkozását. Eddig csak egy törvényhatóságból, Nógrád vármegyéből van tudósításunk arról, hogy a tiszta választás meghúzására éppen a kijelölő bizottságból történt sikeres kísérlet.

Ez csak azt mutatja, hogy a periferiakon sem a jognak, sem az igazságnak, sem a törvénynek nincs ható ereje, Nógrádnak bizonyosan lesznek követői s éppen ezért kevés az örömmük ebben a restaurációban, amely a magyar politika rideg számítása szerint alighanem az utolsó.

A tisztikarok, amelyek újból választottak az állami és a municipális közigazgatás nagy elvi harcának az eldőltségéig, mint a nagy próféta koporsója függenek a lét és nem lét nagy problémája között. Igazán nagy emberi kísértés környékezi az embereket akkor, midőn meghatározott időre történt választás leárta után az a kérdés merül

fel, hogy kinek a lobogója alá sorakozzanak.

A kísértésnek csak az az enyhítése, hogy ma senki sem követel törvényteleniséget s a municipiumok választott tisztviselői minden fentartás és korlátozás nélkül igazán szolgálhatják a közérdeket. Legeslegelső sorban annak az elhanyagolt vidéknek a közérdekét, amelynek a közigazgatása az egykori rendszer uralmában mindig felülről várta a direktívákat. Ha vicináliszt építettek, ha szervezkedtek, mindenkor felülről kapták meg a feltételül követendő utasítást. A nyomás felülről gyakoroltatván, ment lefelé, a politikai haszon pedig alulról természetén, legfeljebb némely egyéni érdekeket istápol, de az ő hasznában mindig legfelül érvényesült. Igazán a közvetítés doktrínája érvényesült, amely a termelőket kizsákmányolja, hogy a közvetítőknek adja meg a nagy hasznot. A vidéki közigazgatás legnagyobb baja az volt, hogy nem a maga belső dolgait valósította meg, hanem annak a szervei idegen érdekek szolgálai voltak és azért feledték az ő területüknek a legközvetlenebb ügyeit.

Rossz a közigazgatás a mai szer-

Hóban, fagyban a föld. *)

Hóban, fagyban a föld,
 Zuzmarák a fákön;
 Hol hagyta megled
 Édes napsugárom?

Zug a jégszárnyu sas:
 A Kárpátok szele,
 Rámszállott — s két orcám
 Könyekkel lett tele.

Elöttem utánam
 Éhes farkas üget.
 Féljen aki boldog,
 De én nem rettegek.

Fegyverem ugyan nincs,
 Csak egy vándor botom;
 Ha reám rohannak,
 Még azt is eldobom.

Egy ősi csizmadia czéh alapszabályai

1669 ik évből.

Régi czéheink alapszabályai — articulusai — nem csak irodalmi, de kulturtörténeti tekintetben is érdekesek és fontosak;

*) Zalár József költeményei. Első kötet.

mert ezen alapszabályokból megismerjük az iparúzó polgárság szokasait, életmódját és egyéb társadalmi viszonyait is. A régi czéhrendszer igazi alapja a vallásosság és a becsületesség volt, azonkívül oskolája volt a fiatal iparosokra, tanoncokra és a legényekre nézve, hol nemcsak mesterségük technikai oldalával megismerkedtek, gyakorlat által elsajátítva a kézi ügyességet, de az i d ő s a m u n k a becsét megtanulták ösmerni s megbecsülni. Akkoriban azonban gyakran három vagy négy gymnasiális osztály bevégezése után, tehát már bizonyos fokú műveltséggel léptek a fiatal emberek mint tanoncok a mesterségbe. Így emlékszem, hogy Bartfán, a mult század negyvenes éveiben néhány öregebb iparosmester a tót, német és magyar nyelven kívül még latinul beszélt, — sőt hivatalosan latinul levelezett a czéh városi biztosával. Tudjuk továbbá, hogy régenten iparúzó mesterek, a szabad királyi városokban nemcsak mint városi tanácsok — szenátorok — de még mint bírák is szerepeltek.

Mű és közönséges iparunk történetére nézve igen sok és ösmertelen becses adat rejlik még a régi czéhládák belsejében.

Jelen esetben az eperjesi csizmadia czéh 1669-dik évből származó alapszabályait közölni érdekesnek tartom, már csak akkori tiszta magyar nyelvezete miatt is

érdekes ez okmányunk, mely 60 cm. hosszú és 44 cm. széles pergament vastagságú, és egy hal vizjeggyel bíró papíron van elég kaligraphikus betukkel írva, s azonfelül kezdő betűi — az ugynevezett iniciálék — magyar renaissance stílusú díszítményekkel és arabeskokkal ékeskednek.

Mindezekből láthatjuk, hogy a művészeti törekvés és művészeti díszítés és izlés kiterjed még a czéheknek ily okmányaira is. — Okmányunk szövege a következő:

„Nos Judex Juratique Cives Civitatis Regiae Liberae Epperiensiensis: Memoriae commendamus tenore Praesentium quibus expedit Universis et Singulis: Quod Nos sequentes Articulos de Communi Cothurnavio rum consensu stb.

Primus. Hogy az Mesterök között a Dekanyválasztáskor, két Mester legyen a legények között, harmadik az Attyok ki leszen: Ezek a Mesterek válasszák a dékánt; ez Dekanságh pedig minden Kántorban választás legyen, akkor minden Legény elsőben mindenik egy meszel bor árut tegyen le, vagy mulat köztük, vagy nem.

Secundus. Ha az új esztendő napja elő jó, akkor tartoznak az Attyoknak (Czechvater) tisztességes Ajándékkal. Az Attyok is tartozik mellé egy *tiszteséges Ebédde, az mellé elég borral, míg az Ebéd áll. ▲

vezetben, az bizonyos. Nyomása, a nép bajaival való nemtörődés terjeszti a szocializmust. De jobb lehet, ha a tagadhatatlanul bizonyos s mindenkifelett tekervényes hivatali utvestőben arra való tisztviselők ébren őrt állanak s gondoskodnak arról, hogy a törvénytelenések ne legyenek ríktó lohogói a kitörésnek.

A most egyrészt már választott, másrészt megválasztandó tisztikara a köztörvényhatóságoknak ne akarjon részt venni az országos politikában azon a határon túl, amelyeket a törvény kijelöl. Végezze jól és becsületesen a saját belső munkáját. Igyekezzék a gondjaira bizott területet megművelni s ha otthon becsülettel dolgozott: akár végrehajtatják a Lex Szaparyana, akár a municipalizmus él tovább, kenyere biztos lesz.

A művelődés hadserege.

(A tanítók.)

„Quem dii odere . . .“

Máig fentartja magát az a mondás, hogy 1866-ban nem annyira Bismarck és Moitke, mint inkább a porosz „Schulmeister“ verték meg a mi diésőséges és drága armádiánkat.

Máig tartja magát ez a mondás, valószínűleg azért, mert igazságát máig sem cáfolták meg. Ahol a műveltség ott, a hatalom, ahol a tanítók jól tanítanak, ott a tanítványok kétszerezett erővel léphetnek fel a

hazáért, mert nem csupán az ödöklés fegyvereivel rendelkeznek, hanem az elme fegyvereivel is, amelyek éltetnek.

Míg azonban a szó teljes értelmében vett hadsereg igénybe veszi pénz- és véradóban a nemzet javait és új nemzedékét s oly dodelgetett gyermeke az országnak, hogy szinte megakasztja minden szellemi és anyagi előhaladásnak, a másik hadsereg, a tanítók hada, a melynek tökéletessége nélkül hatalmas és virágzó ország nem képzelhető, mostoha fiu szerepét játssza a magyar államban. Anyagi tekintetben a legtöbbször annyi jöletben sincs része, mely a jómódu iparost is megilleti, helyzete függő és önállóan, a hivatásának lelkiismeretes teljesítéséhez elengedhetetlenül szükséges alapfeltételekkel, minő p. o. az iskolának egészségi vagy paedagógiai szempontból való megfelelő berendezése, még kevésbbé rendelkezik.

A meg nem fizetett fáradozás, a kedvetlenítő viszonyok és tökéletlen eszközök dacára, mégis tökéletes munkát követelnek tőle, és ha nemzetünk tanügye mégis emelkedést mutat, ha népünk még sem leledzik azzai posványban, mégsem tartozik Európa legelmaradottabb népei közé, az a szegény magyar tanítók önfeláldozásának, hazafias kötelességtudásának köszönhető, akikről el lehet mondani, hogy bár maguk az életviszonyának rögehez vannak lekötve, szemök mégis egy fenyves csillagra a magyar haza boldogulásának tündöklő csillagára van fügesztyve. Mert ők bár legelmaradottabb gyermekei, mégis leghivebb, legelkesebb fiai közé tartoznak a magyar hazának.

Készakarva kezdtük fejtegetéseinket azzal a mondással, mely a tanítói testület hadverő csapathoz hasonlítja. Szeretnők, ha szavainkat toborzónak tekintenék, mert mi, akik tudjuk, hogy a tanítók seregével nem csupán betörő küllelenséget lehet megverni,

hanem veszedelmes, talán még veszedelmesebb belelenséget is, szintén nagy és fontos hadjáratra kívánjuk sorakoztatni a magyar tanügy bajnokait.

A gyermek lelke olyan, mint a viasz, amelybe ki-ki belenyomhatja lelke bélyegét. Sok ily benyomás mosódhatik el később az idők forгатagában, hanem amit az első tanítása nyer, annak nyomai mindvégig megmaradnak. Nemcsak egyes gyermekeken, hanem egész falukon tapasztaljuk, hogy a lakosainak az erkölcsé, jelleme, nézetköre és szokása rendkívül emlékeztet a régi tanító szellemi képére. Ebből következik, hogy a családja köréből kilépett gyermek először a tanító alakjában találkozik a tekintély megszemélyesítésével. Ez a tekintély marad sokáig példányképe, ez a tekintély vezéri bölcsen a legmagasabb tekintélyek, Isten, haza és király szeretetére és tiszteletére. Ha pedig a tanító tekintéye, a nevelés és tudás eszközeivel felfegyverkezve, ezt a hármas exélt elérte, istenfélő, erkölcsös, hazaszerető és törvénytisztelő nemzedéket nevelt a jövőnek.

A tanítói tekintélyről szólva, lehetetlen, hogy ne emlékeztessük a tanítóságot a lefojtot egy-két esztendőnek első tekintetű csak bosszantó, ám közelebbről szemlélve, valóban megdöbbentő incidensére. A „tanbetyár“, az „üsd a tanítót“ kidobott jel-szavaira gondolunk, aminek külső oka az lenne, hogy az újságírók között befolyással bíró apák, elkényeztetett csemetéiknek megfenyítése miatt sajtóhadjáratot indítottak, csuf nevekkkel ruházták föl a magyar tanítók kart. Az éleclapokban, a mellett, hogy „liberalisoknak“ nek merik magukat nevezni, gunytárgya a tanító, a többi közt a maga tisztos szegénysége miatt. Miután azonban bizonyos, magát „liberalis“-nak nevezett sajtó és hasonzerű körök oly igen kaptak az alkalmon, önkéntelen kiutjuk azokat a belső okokat s könnyen meg is találjuk, ha

Mester Legényeknek annak felette, ha az mulatás közben lesznek az Attyok házánál, fegyvert nem szabad oda vinni, az ki pedig fegyvert oda viszen, annak hat font Viasz büntetése, s az ki háboruságot indított ott az Attyok házánál, annak is hat font Viasz. Az mulatás közben tartozik egyik az Másiknak, mind kimenetelben, mind bejövételben egymást meg követni és tisztességben tartani; mert a ki ezt nem műveli, annak büntetése egy fél font Viasz leszen.

Tertius. Hogy az Mester Legények tisztességben tartsák az ő Urukat és Asszonyokat, még haza népének is tisztességgel tartozik. Az Úra is azonképen tartozik tisztességben tartani az Legényt az ő érdeme szerint. Azonképen etel ital dolgából meg ne szólyja az ő Urát és Asszonyát, annak büntetése leszen három font viasz, az kit rajta érnek.

Quartus. Ha mikoron vándorló Legény jó az mi királyi Városunkba, tartozik megkeresni elsőben az Attyokat. Az Attyok is tartozik a Dekannak meg hadni, hogy mívet (munkát) keressen az Mesterek között az Legénynek. Az mely nem tudta az Rendtartást, tartoznak meg jelenteni annak, ha mívet nem találna az mesterök között, tartozik az Attyok harmad napig annak ételt italt adni, annak utána jó modgyával eligazítani. Ha peniglen az Legénynek közöl a szállást meg akarnak vagy egyk választattni tartozik az Mesternek az előtt hire tenni egy héttel.

Quintus. Ha az Legény el akar a Városról távozni tartozik mind Gazdájától, mind Céhétől számvetés által el távozni; mert az mely Legény számvetetlen el

menne, és adósa maradna vagy a Céhnek vagy a Gazdának, mindenövé utána irhasanak.

Sextus. Az Legények mulatása ha történnék valahol, ijelre tartozik az szállására menni, mert ha kívül esik hálasa, annak büntetése leszen egy font viasz, de itt a Városson leszen mulatása.

Septimus. Az Legényeknek bejárások minden két hetben legyen, az letétel penig egy pénz legyen. Ha pedig idegen Legény az királyi városra Eperjesre vagy Bártfára, ki azelőtt itt nem volt, tartozik első Letételben hat pénzt, az Attyoknak három pénzt.

Octavus. Ha az Attyok, avagy Dekanyok parancsolnak az Legények közül valamelynek, ki az Céhnek szökségére leszen, tartozik elengedni és szót fogadni; mert az ki elégedetlen leszen, annak büntetése leszen két font viasz. Ha pediglen az Legények közül valamelyikre oly szó esnek, tudniillik Gyilkosság, Lopás, Paráznaság, annak büntetése az uraságtok rendelésében legyen.

Nonus. Ha az legények közül valamelyik betegségbe esnek az Mestere tartozik két hétig étellel, itallal tartani, ha pedig oly nehéz Betegségbe esnek, tartoznak az Legények az Attyokhoz vinni, és itt a Legényeknek rendre kell őrzeni. A Legények pedig tartoznak a Céhládájából ételére és italára költeni. Ha pedig meggyógyulna az Legény a betegségéből, tartozik nagy Emberséggel megelégiteni e Céhét, ha pediglen halála történnék, maradna vagy Ruhája vagy egyéb szerszáma, abból elégitenék

megh a Céhét, a többi az Attyafaira. Ha pedig Attyafija nincsen, az Városra a két Részé, a harmadik a Céhre marad.

Decimus. Ha az mestere az Legényt mivel (munkával), vagy egyéb dologból Sokadajomra (vásárra) küldi, ott ha valami oly kár esnék lopásból, annak fele kara az legényé, fele kara az Mesteré legyen, ha pedig otthon, kit az ura bizna a mívet, abból esnék kara, az Mesternek tartozik a Legény az bőr árát megadni, a munkája legyen az ő kara.

Undecimus. Az mely inasnak szabadon esik mondása (ha Legényé lesz), tartozik az Legények körében Társpharrat, két pint borral az Város hazából.

Duodecimus. Az Legényeknek ládajok és pörsölyök legyen. Az láda álljon az Attyoknál, az Kolesa az Dekannánál álljon. In horum omnium fidem ac evidencius Testimonium praesentes Literas nostras sub Sigillo Civitatis nostrae authentico extra dedimus Datum Epperiessine De 12 mensis Augusti Anno Salutis humanae Millisium Sexagesimo Nono.

Ezen alapszabályokból látjuk, hogy a polgárok akkoriban karddal fegyverkezve jártak, mert hiszen ő rájuk volt bizva a város védelme, lévén minden céhnek egy bástyaja. Továbbá sajtóságos, hogy a büntetés, kisebb kihágásokért többnyire viasz adásában, de néha pénzben is állapított meg — ugyszintén feltűnik azon patriarkális és humanus viszony, mely akkoriban a munka adó mester és a legény közt uralkodott.

Közlő: Myskovszky Viktor.

ügyet vetünk éppen ezeknek a köröknek minden tekintélyt megvető irányzatára, legyen az egyházi, politikai, vagy bármely más téren jelentkező tekintély. Szabadosság lépjen a szabadság helyére, elvetlenség, erkölcselenség, vallástalanság űlje tozódásait, mert a feltétlen egyéni törekvések mai korszakában ez úgy kényelmes. Miután pedig a tanító maga egy a tekintély fogalmával, a kathedrálán kell kezdeni a rombolást. Mit törődnek ők azzal, hogy a gyermek elzüllesztésével fizetik meg ezt az okatlan mozgalmat, ha pillanatnyira győzedelemre juttathatják a **DEBRECZEN** egyénihajszát.

Ime, máris kijelöltük, hogy micsoda hadjáratra sorakoztatnók mi a nevelés bajnokait. A magasztos, becsületes tekintély jogainak helyreállítására, melynek vezetése nélkül nemzedék és nemzetek posványba kerülnek, majd végkép el is merülnek!

De nincs boldogulás anyagi jólét nélkül. Ha valamely nemzet viruló, majdan gyümölcsöző fa, akkor elmaradhatlan, hogy gyökerei jóra való talajban ágazzanak el. Mint a fa virága, gyümölcse a termőföld helyes művelésétől, úgy a nemzet boldogulása is az anyaföld szeretetétől függ. Nem látják a magyar tanítók, hogy mi szörnyű változások történnék körülöttük? A föld népe elidegenedett a földtől, elhagyva a falát, elhagyva az ősi hajlékát, a városokba özönlik elpusztítani, eleveészni, vagy pedig lelketlen csábítók szavára más világrészekbe vándorol ki hazát cserélni! Nem tudom melyik tünet a rémesebb, melyik a kétségbeejtőbb! Aki itthon marad, züllésnek indul, eliszako-kodik, vagyonkaja embertelen kufarok prédájára kerül!

Mi itt a teávalótok, mit kell védenetek, nemzetem második hadserege tanítóit? Már a gyermekkel szeretessétek meg — a földet. Tanítsátok meg annak okszerű és hasznos hajtó művelésére. Leplexzések le előtte a káros szenvedélyeket és a gonosz embereknek mindama fondorlatait, amelyekkel a gyanútalan népet törbe csalják, javaiktól kifosztják. Hogy a népnek ellentálló erejét fokozzátok, vezéreljétek a nép öregét, ifját a szövetségi eszme megértésére, felkarolására. Egyszóval működjétek közre az iránt, hogy a magyar föld maradjon a magyaré, a magyar pedig a magyar földé, amely ringatta bölcsőjét, adta elemét és takarja majdan hantjával porait.

Szegények vagytok, annál dusabb az érdemetek. Hálát nem arattok, annál boldogítóbb öntudatotok. De nem vagytok gyöngék, nem vagytok kicsinyek, mert félésszáz emberből áll seregetek, mert nagy feladatokat bízott reátok a haza. Ti tanítjátok meg még egyszer népeteket a nagy költő felséges intelmére:

„Hazádnak rendületlenül
Légy hive, óh magyar!
Bölcsőd az, majdan sirod is,
Mely ápol s eltakar.”

Gr.

A köztörvényhatósági bizottságitag választások eredménye.

(Pártunk győzelme.)

Tegnap este 6 órakor hirdették ki a városatya választás eredményét. Az eredmény olyan volt, mint a hogy azt előre jeleztük: két kerületben a Piacz- és a Kossuth-utcán pártunk jelöltjei K. Tóth Sámuel és dr. Varga Lajos

arattak fényes győzelmet. A Piacz-utcán **K. Tóth Sámuel** 243 szavazatot, Materny Lajos 190 szavazatával, tehát 53 szótöbbséggel választották meg városatyának.

A Kossuth-utcán dr. **Varga Lajos** pártunk fiatal, agilis tagja fényes győzelmet aratott Sárvány Lőrincz dr. ellen. Varga Lajos 329, Sárvány Lőrincz 94 szavazatot kapott, tehát 235 szótöbbséggel Varga Lajost választották meg városatyának.

A harmadik helyen, a Varga-utcán kevés szavazat híján maradt el a győzelemtől a függetlenségi párt jelöltje Sámly Béla. Ez a kerület, — tekintve az ott lakó nagyszámu államhivatalnokokat, mindig biztosra vett vára volt a kormánypártnak, ez esetben sem számított tehát pártunk a kerületben a bizonyos győzelemre. Itt csakugyan 27 szótöbbséggel a bukott rendszer feje, a volt főispán győzött, ki 18 évig elnökölt abban a teremben, melyben ezután mint közkatona fog helyet foglalni. Az ellentábor, helyesebben az a klikk, mely kitétte a főispán személyét annak az esetleges kudarcnak, hogy még ezen versenyfutásban is elbukhatik, természetesen nagyra van ezzel a „fényes” győzelemmel. Pedig ez nem győzelem. Tekintve azt a halatlant korteskedést, melyet a polgármester tudtával, sőt határozott parancsára a városi hivatalnoki kar, a Márk-Aczél klikkel, a bukott rendszer főembereivel kifejtett, szomorú eredmény az rájuk nézve, hogy a kormánypártnak ebben az erős várában csupán csak 27 szótöbbséggel győzhetett jelöltjük a függetlenségi párt jelöltjével szemben. Ez az eredmény mutatja, hogy bizony letűnt már a klikk napja s azok a hivatalnokok, kik tulajdonképp szavazataikkal eldöntötték a választást, a kényszerítő nyomás, presszió befolyása alatt szavaztak a klikk rendszer fejére, a volt főispánra. Különben abból a körülményből, hogy e helyen három kormánypárti jelölt is volt, azt is konstatálhatjuk, hogy a szabadelvűnek nevezett kormánypártnak nincs meg az egyetértés, az összetartás, mit különben igazol az a nevezetes intézőbizottsági ülés is, hol a volt főispánt hivatalos jelöltnek megcselekedték. Már ott is felszólaltak ez erőszakolt jelölés ellen, ámde Márk—Lengyel és Aczél urék is kimondták a határozatot, holott a rajtuk kívül jelen volt 16 intézőbizottsági tag ellenezte, hogy a főispán legyen a „hivatalos” jelölt. Mindezek az körülmények azt igazolják, hogy a kormánypártnak megvan a szakítás, a bomlás s ott is, mint a városban is torkig vannak már a Márk—Aczél klikknek káros, a várost is válságokba sodró érdekpolitikájával.

A szavazatok aránya a Varga-ut-

czán különben így oszlott meg: Pártunk jelöltje Sámly Béla kapott 223 szavazatot, Dégenfeld József 250 szavazatot, Nagy Sándor ügyvéd 49 szavazatot, Derekassy István dr. 19 szavazatot, tehát 27 szótöbbséggel győzött a volt főispán pártunk jelöltjével szemben.

Mindenkinek, aki lapunkra 1902. január hó 1-től előfizetni óhajt, ha azt a kiadóhivatalban személyesen vagy pedig levelezőlapon bejelenti, már mostantól fogva ingyen küldjük a lapot. Bejelentések a „Debreczen” kihordóinál is eszközölhetők. Előfizetési ár egy negyedévre 1 frt 25 kr.

NAPI HIREK.

Dr. Király Péter levele a vármegyei függetlenségi párthoz.

Dr. Király Péter elvtársunktól egy levelet vettünk. E levelet nem adhatjuk le minden megjegyzés nélkül. A vármegyei függetlenségi párt intéző bizottságának utóbbi gyűlésén dr. Király Péter a vármegyei tisztügyiészti állásra ajánlatot és ugyanakkor — a szervezkedő gyűlésen kimondott határozat alapján — megállapodás történt, hogy ha dr. Király Péter pályázik, mivel képessége, jelleme is egyiránt képesítik ez állásra, mellette foglalunk állást. Ámde dr. Király Péterrel a mai napon levelet vettünk, a melyben kijelenti, hogy pályázni nem fog. Mi, noha tiszteljük mindenkinek a meggyőződését, sajnálattal vesszük tudomásul és adjuk közre ezen levelet, a mely így hangzik:

»Folyó évdecember hó 16-án a hajduvármegyei függetlenségi tisztújító törvényhatósági bizottság értekezlete, Debreczenben tartott gyűlésén személyem iránt a rokonérzületnek és tisztületnek olyan módon adott kifejezést, melyre nekem e lap útján válaszolni úgy ezen értekezlet, valamint az általa képviselt függetlenségi párt iránt kedves kötelességem.

E párt részéről, — melynek egyik közkatona vagyok — a vármegyei tisztügyiészti állásra pályázás esetében jelölttettem. — Fájdalom! — e megtiszteltetést el nem fogadhatom, mert az az állás, melyet netaláni megválasztásom esetén betöltenem kellene, — ma már nem a régi többé. A választás tényének külső formája e hivatal jellegére semminemű befolyással nem bír.

Nem akarok, nem kívánok még csak gondolatban sem részese lenni Magyarországon az osztrák uralom elismerésének és tiszteletben tartásának. Nekem ez az alkotmányosnak hirdetett, de voltaképpen Ausztria kegyelméből tengődő magyar nyelvű autonóm kor-

mány és közigazgatási rendszer, nem kell — soha. Isten őrizzen meg attól a végszükségtől, mely a mai állapotok mellett hivatalviselésre kényszeríthetne.

Igy jobb nekem csekély erőm és tehetségem szerint küzdeni hazám függetlenségéért, a melynek kivívása után tartózkodás nélkül vállalhat majd hivatalt, minden romlatlan magyar.

És ha azt valaha megérjük, hogy nem a türelmes gyáva papirosos, hanem az agyonhazudtolható erélyes valóságban lesz »magyar állam« . . . akkor én leszek annak egyik legönzetlenebb és legengedelmesebb szolgálója!

Fogadja az általam nagyrabecsült és szeretve tisztelt vármegyei tisztújító függetlenségi párt, kitüntető jóindulataért hálás köszönetemet.

Debreczen 1901. decz. 19.

Dr. Király Péter.
ügyvéd.

Nász a Kertész családban.

A polgári erényekben s érdemekben oly gazdag városunk közéletében kiváló szerepet vivő Kertész családnak örömapja volt tegnap. Kertész Mihály polgártársunk fia, Kertész Lajos tegnap délután vezette oltárhoz özv. Bökönyi Antalné szépséges unokáját, Bökönyi Rózát. A polgári s egyházi esketés nagy násznép jelenlétében Nádudvaron folyt le. Délután az ifju pár Debreczenbe jött és este az örömapa Mester-utcai vendégszerető hazánál lakomára gyültek egybe a meghívottak. — Magyaros vendégszeretletben reszesítette a Kertész család azokat, akik e kedves családi ünnepen megjelentek. Jókedv uralkodott a szép vendégszeren; mindenki szívből osztozott a Kertész család ezen örömeiben, boldogságában, őszinte bizonyítékai voltak ennek azok a szívből fahadó felköszöntők, melyet első sorban az ifju pár násznagya dr. Benedek János orsz. képviselő, majd Bakonyi Samu orsz. képviselő s dr. Varga Lajos ügyvéd mondtak. A boldog családi ünnep kedélyességét, jóhangulatát emelte az a diszer hölgykoszoru is, melynek névsorát itt közöljük. Jelen voltak:

Asszonyok: Vecsey Imréné, dr. Benedek Jánosné, dr. Bakonyi Samuéné, dr. Burger Péterné, Kulesár Endréné, Öry Mihályné, Pasztor Gyuláné, Kertész Istvánné, Kertész Lászlóné, Kertész Imréné. id. Kertész Jánosné, ifj. Kertész Jánosné, Kertész Dánielné, id. Zöld Jánosné, ifj. Zöld Jánosné, Mike Ferenczné, Kéri Lajosné, Dobi Lajosné, Molnár Albertné, Csoban Istvánné, Szathmári Sándorné, Szilágyi Dánielné, Székely Andrásné, Bökönyi Antalné, Gyulai Mihályné. Leányok: Öry Erzsike, Sik Herminke, Pál Jolán, Kéri Róza, Kertész Esztike, Kertész Róza, Vig Esztike, Pethő Erzsike, Aranyos Piroška, Demjén Erzsike, Csoban Juliska, Dobi Emma, Varosunk közéletének szereplői közül ott voltak: Benedek János dr., Bakonyi Samu dr. orsz. képviselők, Ábrahám László főügyész, Vecsey Imre tb. főjegyző, Király Gyula, Oláh Károly tanácsnokok, dr. Burger Péter, Öry Mihály, dr. Varga Lajos, dr. Ábrahám Dezső, Török Péter, Kulesár Endre, Nagy Vilmos tanárok, Kerekes Géza s még számo-

san. A diszes társaság Kiss Béla zenéje mellett a reggeli órákig maradt együtt.

Állomást cserélő színigazgatók.

Az „Aradi Közlöny“-ből olvassuk ezen a debreczeni közönségre is érdekes hírt: A legközelebbi három esztendőre Pozsony városa Komjáthy Jánosnak, Kassa városa pedig Szendrei Mihálynak adta oda a színházat. A két színigazgató most azt tervezi, hogy állomást cserél. Komjáthy meg a társulatával Kassára, Szendrey pedig három éves sikeres működés után otthagyja Kassát és Pozsonyba vonul kitűnő társulatával. — Tervéről a két igazgató jelentést tett a belügyminiszternek, aki helyeslőleg vett tudomást a dologról, sőt Szendrei Mihály pártólaj ajánlotta is már a pozsonyiaknak. A cserén — ha létre jön, — egyik város sem veszít. — A Szendrey társulata egyenesen hívatott arra, hogy Pozsonyban kulturmissziót teljesítsen. Kassán, operát, operettet és drámát igazán elsőranguan játszott ez a társulat; amely érthető ambícióval vágyik most Pozsonyba: igazi művészettel küzdeni és harezolni a magyarságért. Kassa viszont Komjáthyékban nyer a mostaniakhoz mindenben hasonló társulatot, amelynek megvan az az előnye is, hogy új színészeket hoz a kassai színpadra s így némileg változatosabb teszi azt. Mint fentebb már említettük, a belügyminiszter pártolja a két színigazgató tervét s így valószínű, hogy hamarosan meg is történik a csere.

Elnök választás a ker. és iparkamarában.

A debreczeni ker. és iparkamara elnökségét tegnap délután választották meg a városháza 3. sz. termében. A választáson Boczkó Sámuel főkapitány, mint elsőfoku iparhatóság elnököt, Elnökké egyhangulag újból Szabó Kálmánt, alelnökké szintén egyhangulag Mayer Emilt és Serly Edét választották meg.

Posgay Imre nyilatkozata.

Dr. Czeglédy Mihály vármegyei tisztifőügyész ur nyilatkozatára Posgay Imre az alábbi nyilatkozatot küldte be:

Tek. Szerkesztő Ur!

B lapja 244 sz. ban közzétett vármegyei főügyész nyilatkozatra, mely szerint a „Kaszás banda“ és a „Hajduvármegyei Dogék palotaja“ czi mű röpiratokban felemelt vádak alaptalanok, van szerencsém a magam reszeről az alább irtakban következőleg nyilatkozni.

Mennyiben igazak azok a vádak, melyekre Dr. Czeglédy ur hivatkozott közleménye rámutat, azt a sajtóügyi eljárás fogja felderíteni. Mivel az utóbbi röpiratban en is emeltem vádat nem a vármegyei tisztikar, hanem a dorogi adóügyi jegyző ellen, a megyei főügyész ur azon állítása, hogy a röpirat vádjai alaptalanok, erre vonatkozólag nem állhat meg. E vádak vizsgálat tárgyai voltak, azok során beigazolás nyert, hogy az általam felemelt panaszok valóságosan alapulnak és igazak.

A kir. pénzügyigazgatóság 23344/901 III. sz. jelentésében, mely az én panaszom folyamán megejtett vizsgálatra keletkezett, 6321/901 k. szolgabírói és 10164/901 alatti számú meghagyásokra a f. év november 20, 21 és 22-én megtartott szakközégi helyszíni vizsgálatokon beigazolást nyert, hogy a dorogi adóügyi jegyző oly mérvű mulasztáso-

kat s hivatali visszaéléseket követett el, melyekért a megtorló intézkedés a mai napig késik.

Ezen közel két év óta húzódó fegyelmi ügyben semmi egyéb nem történt, csak az, hogy az adóügyi jegyző helyett az alispán ur az ez ügyben nála járt községi küldöttségnek adott kitanítására engemet függesztett fel állásomtól, azért, mert rá mertem mutatni a jegyzői iroda már beigazolt tulkapasaira, rendtelenségeire és mulasztásaira.

Midőn a f. évben már a község is megsokalta ezt a huzavonát, a képviselő testület ez évi jun. 4-én 223 kgy/1131, 1153, 1227 és 1267 k. valamint jul. 31-én 277 kgy/1247 adó sz. alatt hozott határozataival küldöttségileg kérte az alispánt a jegyző ellen megindított fegyelmi eljárás befejeztetésére, ki intézkedés helyett azt sem tette meg, hogy engem állásomban vizsgálhelyeztesse, mire én kénytelenül éreztem magamat panaszai omal a legmagassabb fórumokhoz fordulni, kérve a jog, törvény és igazság nevében jog és igazság szolgálatast, mely az éj homolyában az alispán ur kegyelméből ma is késik.

H. Dorog 1901. decz. 17.

Teljes tisztelettel

Posgay Imre.

Megczáfolt vallási türelmetlenség.

A hajdu-dorogi főbíró panaszos levelét közzöltük. Vallási türelmetlenséggel vadolta Ujhelyi Andor gör. kath. plebánost, és néhány hívét, mert azok Rajk főbíró ev. ref. hitüelhunyt nejt nem akarták a görög katolikus temetőben eltemetni engedni. Ez azonban, mint a dorogi községi főbíró soraiból is kitűnt, megis megtörtént. Ezen vallási türelmetlenségi esetet czafolják Hajdu-Dorogról. Az eset annyiban áll — ezen értesítés szerint, — hogy Dorogon az ev. ref. híveknek külön temetőjük van, ennek daczára a községi főbíró, az egyházi főhatóságot, Ujhelyi Andor plebánost mellözve, ev. ref. nejenek a görög katolikus temetőben ásott sirt. Midőn a plebánost az önkényes eljárásra figyelmeztették hívei, ekkor küldött ez tiltakozó levelet az ev. ref. lelkészi hivatalhoz, E szerint vallási türelmetlenségről szó sincs. Ezt a kijelentést megnyugvással veheti tudomásul mindenki. Isten övja vármegyénket attól, hogy még e szinmagyarság között is szakítást idézzen elő a felekezeti harez.

Egy református tanító halála.

Egy derék debreczeni református tanító elvtársunk kora elhunytáról vettünk gyászlevelet. Demjén Lajos református tanító, a tanúgynek és a debreczeni tanítókarnak képzett, jeles és buzgó tagja élte delén elhunyt. Őszinte részvétellel értesítjük lapunk olvasóit egy érdemes, munkás élet, buzgó református oktató kora elhunytáról. A családi gyászjelentés így hangzik: Igaz fájdalommal tudatjuk, hogy a hü érj, szerető édes apa, jó gyermek és jó rokon néhai Demjén Lajos ev. ref. tanító folyó évi október hó 17-en, életének 37-dik, boldog házassága 7-dik évében, gyötrő szenvedés után esendes elhunyt. Kedves halottunk földi részei folyó hó 19-ikén délután 2 órakor, a Kigyó utcai 8-ik számú gyászhtól, az ev. ref. egyház szertartása szerint, a Kossuth-utcai templomban tartandó ima után tétetik nyugalomra a Kossuth utcai temetőbe. E szomorú végtisztességtételre rokonait, tisztársait szomorodott szívvel meghívjuk. Debreczen, 1901. évi december hó 17. Bánatos neje: özv. Demjén Lajosné, szül. Mester Juliánna gyermekeivel: Lajos,

Nagy János gyilkossági pere
1901. december 12—17-ig.

I.

Az utolsó napok változatos, erősen hullámzó örvendetes politikai eseményei annyira lefoglalták lapunk terét, munkatársaink idejét, hogy a nagy közönséget érintő és érdeklő egyéb közérdekű eseményeket csak jeleztük, de részleteiben nem ösmertethettük, pedig a mostani esküdszéki ciklus utolsó esete nemcsak a vádba tett cselekmény szörnyűségénél fogva, de a harcra vitt orvosi és jogi tudomány érveinél fogva olyan érdekes, olyan tanuságos volt, hogy mulasztást követnénk el a nagyközönséggel szemben, vétenénk hírlapírói jogaink és kötelességeink ellen, ha most, amikor az öt napra terjedő bünper lefolyt, mikor annak eredménye bírói ítélettel megállapítva lett, a felett csak úgy könnyedén el-surrannánk.

A mily óvatosak voltunk mindenkoron egy mégítélet alatt álló bünper erősebb, vagy pláne tendencziózus ismertetésével szemben, azok maradunk most is, mert a sajtónak soha sem volt s nem is lehet az a feladata, hogy a hivatásos bíró ítéletét reparálja, vagy pláne annak elébe vágjon. A sajtó ellenőrző, bíráló és kezdeményező erő, de nem ítélő fórum és aki ellen a törvény ellen vét, az magának a sajtónak nagy érdekeit támadja meg, annak tekintélyét csorbitja anélkül, hogy bárkinek is használna. Épen azért mi lehető hűséggel közöljük ezen nagy-érdekű bünperben magát a hivatalos vádiratot, a tárgyalás rövid menetét, a szakértők kivonatos véleményét, a kir. ügyész vádbeszédét, a védőügyvéd védőbeszédét, az esküdszék verdiktjét és a bíróság ítéletét, mely ellen a védő hat rendbeli alaki, és három rendbeli anyagi semmiségi ok alapján perorvoslaltal élt.

Nagy János h.-bösörményi lakos 33 éves nős, vagyontalan földmives ellen, a még 1899. évi márczius 16. és 17. közti éjjelen elhunyt nagyanyja: **Cs. Varga Rebekának** előre megfontolt szándékból való megfojtása, tehát meggyilkolása miatt, folyó évi majus 22-én indult meg a hivatalos eljárás és azzal kapcsolatos bünvizsgálat. Megindult pedig azon az alapon, hogy előző napon Nagy János, ki feleségével Kovács Zsuzsánnával együtt oda künn lakott Polgár Imre bösörményi csendbiztos tanyáján; feleségét csekély összeszó-lalkozás folytán kegyetlenül elverte. A megvert, a testi fájdalomtól és lelki megaláztatástól elkeseredett asszony indulatának első rohamában berohant gazdájához a csendbiztoshoz s elpanaszolta neki hogy ura őt kellő ok és alap nélkül elverte s kijelentette, hogy férjéhez többé vissza nem megy, azzal tovább együtt élni nem fog; nem fog pedig azért, mert attól fél hogy úgy talál járnai, mint férjének az öreg anyja: Cs. Varga Rebeka, kit férje több mint két évvel ezelőtt megfojtott. Kovács Zsuzsanna ezen éjjel ott hált a csendbiztosnál, de reggel a csendbiztos tudta nélkül kiszaladt a tanyára, megmondotta az

urának, hogy menjen be azonnal a csendbiztoshoz, kérje meg azt, ne bántsa és ne jelentse fel, a miatti, hogy őt megverte. — De arról, hogy urát nagyanyjának meggyilkolásával is vádolta, — az asszony egy szóval se tett említést.

Nagy János mit sem tudván a rá várakozó nagy veszedeletről, be ment a csendbiztoshoz, megkérte engedjen meg neki, s megígérte, hogy feleségét nem fogja többet bántalmazni. És Nagy János csak akkor hült el, mikor a csendbiztos azt mondta neki, hogy nem ez a baj itten, hanem az hogy felesége azzal vádolta, hogy nagyanyját több mint két évvel ezelőtt megfojtotta. Ezzel Nagy Jánost rögtön letartóztatta Nagy János a terhére rótt cselekményt úgy a rendőrbiztos és rendőrkapitány előtt, nemkülönb a bonczoló szakértő és vizsgálóbíró előtt mindvégig és állhatatosan tagadta. Védelmül felhozta, hogy a felesége őt csak bosszúból vádolta el. Elmondotta, hogy a kérdéses estén nejevel együtt ment at Csatáriékhöz vaesora, vaesora után együtt jöttek haza este 9—10 óra tájban; elmondotta, hogy nejevel együtt feküdt le az utczára néző kisebb szobában, amelyben hazajövetelökkor már öreg anyjuk az ablak mellett fekvő dikón aludt. Elmondotta, hogy az öreg asszony, ki régebben is hasmenésben szenvedett, azon éjjel több ízben kiment földre való dolgát végezni és mikor negyed- vagy ötödízben kiment, az ajtónál összerogyott, mire ő gertyát gyújtott s amikor feleségével együtt az öreg asszonyt meglekintette, úgy találta, hogy az már kiszendvedett. Ekkor az öreg asszonyt ölbekapta, dikójára feltette s épen felesége tanácsára, — nehogy őket bárki s bármivel gyanusithassa, átment előbb Csatáriékhöz, majd Vargaékhöz, hogy jöjjenek át és nézzék meg a halottat. Nevezettek még azon éjjel átmentek, a halottat meglekintették. sőt az egyik Vargáné volt az, ki neki azt tanácsolta, hogy a befűtött utczai szobából a hideg udvari szobába vigyék át a halottat. Ekkor a halottat a Vargáné segítségével átvitte, felesége elől ment a lámpással, meg a zsákkal, melyre aztán a halottat, miután azt előbb a rondaságtól megmosták, szépen kiterítették. Reggel aztán bejelentette a halottkémnek: Dr. Veress Menyhértnek az esetet, ki úgy 8 óra tájt reggel a halottat megvizsgálván, azon mi gyanusát sem találván, a szabályszerű bizonyítványt kiállította. Ezzel aztán elment a temetkezési egyletbe, megvásárolta a szükségeseket abból a 30 frtból. mit a temetkezési egylet rendelkezésére bocsátott és márczius 18-án, tehát két nappal a halál után öreg anyját szépen rendesen el takarította. Ő öreg anyját se szóval, se tettel soha nem bántotta, életétől meg nem fosztotta és ha a felesége ilyet mégis mondott, azt csak bosszúból tette. De, miután a folyó évi junius 5-én eszközölt bonczolás alkalmával fölvert orvosi tényleírás szerint, a 26 hónapig sirban fekvő hullának felbonczolása alkalmával Dr. Isoó János és Dr. Kertész József úgy találták, hogy az elhunyt nyakan ugyan külsérülés nincsen, de szakcsontjának jobboldali ága és a gégepaizsporc baloldali része el van törve, mely törés a bonczoló orvosok szerint az elhunyt életében kellett, hogy történjék, a vádlott tovább is vizsgálati fogságban maradt. Amde a bonczoló orvosok tényleírását és szakvéleményét az annak felülvizsgálatára jogosított igazságügyi orvosi tanács nem fogadta el és a bonczoló orvosok tényleírásával szemben kimondotta, hogy a szakcsontnak nem csak a jobb, de baloldali ága is el van törve és hogy a gége paizsporcnak sem bal, sem jobb oldali része nincs eltörve. Össze van ugyan a paizsporc kissé zsugorodva, de ez a körülmény a hulla feloszla-

sának természetes folyománya. A bonczoló orvosok még azt is mondták, hogy az eltört szakcsont jobb ágán olyan sötét pontok vannak, melyek a kiömlött de elszáradt vérfestények maradványaira mutatnak. Ez okból a szakcsont Dr. Felletár Emil orsz. művegyészhez is fel lett küldve, a ki az ő véleményében egész categorice kijelentette, hogy a kérdéses helyen vérfestényeknek nyoma absolute fel nem található. Ilyen ellentétesek lévén az orvosi vélemények Dr. Kardos védő ügyvéd ellenőrző szakértőtől városunk nagynevű műtő orvosát: Dr. Csikos Sándort nevezte meg. kinek ez ügyben adott véleményét szösz szerint közöljük. Az első kérdésre: hogy Cs. Varga Rebeka halálának közvetlen oka megállapítható-e egybehangzólag a törvényszéki orvosok és az igazságügyi orvosi tanács véleményével az én határozott véleményem az, hogy: **nem**.

De arra a kérdésre, hogy a bonczolás-kor küllerőszaki sérülés nyomai voltak-e a hullán? a törvényszéki orvos urak véleménye és az igazságügyi orvosi tanács véleménye között már lényeges eltérés van. A bonczoló orvosok törést állapítottak meg, a szakcsont jobb, és a paizsporc baloldali; míg az igazságügyi orvosi tanács a szakcsont jobb ágán két törést állapít meg, a paizsporcra pedig daczára a legszorgosabb kutatásnak, metszeteknek sem egyik, sem másik felületén törést nem talál. Nem vagyok hivatva annak eldöntésére, hogy a bonczoló orvosok, vagy az igazságügyi orvosi tanács csalódott-e? hanem azt határozottan állítom, hogy a nekem általadott szakcsont és paizsporc megvizsgálásánál kitűnt, hogy a baloldali porc tényleg el van törve. De hogy ez a törés mikor állott be? hogy a bonczolás-kor megvolt-e? vagy a megvizsgálás céljából ejtették rajta, vagy esetleg a szállításkor történt, azt megállapítani nem tudom.

Nagyon természetes, hogyha az igazságügyi orvosi tanács álláspontjára helyezkedem, akkor nem fogadhatom el Dr. Isoó tszéki orvos ur érvelését, a mely a szakcsont és paizsporc egyidejű törésére van alapítva.

A mi pedig azt a kérdést illeti, hogy a szakcsont törése feltétlenül halálos-e? határozottan állítom: hogy — **nem**, miután szakcsont törést magam is gyógyítottam meg, s külföldi muzeumokban gyógyult szakcsont-törés készítményeket láttam; de elismerem, hogy az ily esetek ritkák. Végül az is határozott véleményem, hogy ebben az esetben képtelen vagyok meghatározni azt, hogy ez a sérülés előben, vagy halál után állott-e be.

Arra a kérdésre, hogy egy teljesen egészségesnek látszó egyén meghalhat-e 2—4 óra alatt bélhurutban? állítom, hogy: **nem**, de azt megint határozottan állíthatom s ebben a tekintetben a köztudatra is hivatkozhatom, hogy teljesen egészségesnek látszó egyének minden kül erőszaki behatás nélkül pár pillanat alatt meghalhatnak. Debreczen, 1901. decz. 15. körülbelől, ha nem szó szerint is, ezeket mondta el. — Dr. Csikos mk.*

A védelem még az iránt is tett előterjesztést, hogy szakértői szemle utján állapíttassék meg, vajjon közönséges paprikának a tüzes kályhára való rászórásából keletkező füst és gőz alkalmas-e az emberi élet kioltására? mire Dr. Isoó János, mint felhívott orvosszakértő kijelentette, hogy ő tett a paprikával kísérletet hogy a szoba levegője ettől igen kellemetlenné válik, folyton köhécselel tőle az ember szeme is könnyezik, de még a légy sem döglik meg tőle.

A tárgyalás folyamán 16 tanu lett kihallgatva, ezek között a vádlott édes anyja és felesége. A törvényszék elnöke mindakettőt többszörösen figyelmeztette abbeli jogukra, hogy ebben a bünperben, melyben

Nagy János a vádlott, az édes anyja a vérségi kapcsolatnál fogva, a hitves a házassági hűségnek fogva nem köteles vallomást tenni. És figyelmeztette az elnök igaz, nemes emberszerető szívével őket, hogy még az esetben is, ha a vallomástételt már megkezdték, azt esküvel megerősíteni nem kötelesek, az eskü letételétől bármikor szabadon elállhatnak. És megtörtént ebben a perben az a csodálatos, emberi elmével alig megérthető dolog, hogy a vádlott ellen úgy az anya, mint a feleség vádlott, de mikor a vallomás esküvel erősítésére került a sor, mindkettő visszalépett, így tehát egyik sem esketett meg. És talán ez okozta a bekövetkezett nagy veszedelmet, mert ha talán az anyát és hitvest vallomásukra megesketik vala, a kir. ügyész ezekkel is csak úgy bánhatott volna el, mint más rendes tanuval és az esküdtek is csak annyiba vették volna, mint a többi tanukat, vagy még annyiban sem. De így, hogy a feleség azt vallotta, hogy ő ugyan a gyilkosságot nem látta, de az urának saját szájából tudja, mert tőle hallotta, hogy nagyanyját ő fojtotta meg, — habár arra nézve hogy mikor és hogy mondta el neki az esetet, önmagával is minduntalan ott a tárgyalás nyílt helyén a legnagyobb ellenmondásokba keveredett, mert majd úgy mondta, hogy ura meg azon éjjel mondta el neki, majd azt állította hogy csak 2 hónappal a temetés után hallotta urától az esetet, sőt arra nézve is folyton ellenmondásokba jött, hogy ő mikor és hol mondta Polgár Imre esendbiztosnak a dolgot, mégis az esküdtek abból a körülményből, hogy az asszony órákig tartó kihallgatása után a további vallomást megtagadta, nem azt következtették, hogy hazudozásait indokolni nem tudja, bosszúból eredő feljelentését megbánta, mert hiszen ott mondta a bíróság előtt, hogy urát visszavárja, visszafogadja, vele tovább akar élni, nem fél tőle, hogy újra megveri, hanem azt következtették, hogy bizonyára azért tagadta meg a további vallomástételt, mert urát menteni akarja s pedig azért akarja menteni, mert ő tudja legjobban, hogy bűnös az ura. Így történt még aztán az a magyar judicaturában páratlan szörnyűség, hogy a vádlottat egy olyan tanu vallomása alapján ítélték el 15 évi fegyházra, mely tanu vallomására soha megeskette nem lett, sőt maga rögtön lezafolta, visszavonta.

És hogy az esküdtek marasztaló verdiktje mily szörnyű meglepetést okozott a korlátlan kívül és belől, annak legfenyesebb bizonyítékát az képezi, hogy midőn **Hutilesz** Kázmér, az esküdtek főnöke kihirdette, hogy az esküdtek arra a kérdésre: bűnös-e Nagy János abban, miszerint 1899. márczius 16—17-re menő éjjelen közös lakásukon nagyanyját Cs. Varga Rebekát szándékosan, de nem előre megfontolt szándékkal megfojtotta? 7-nél több szóval **igennel** felelték, a csodálat és rémülettel vegyes moraja futott végig az óriási termet színültig megtöltő nagy és intelligens közönségen és maguk a bírák, az élet és emberi szenvedés eme harszédzett bajnokai egy pillanatig némán ültek, egy másra néztek s a helyett, amint rendszeren történni szokott, hogy a vádlott elővezetését rendelték volna el, visszavonultak s továbbfel óránál tanácskoztak a felett, hogy a B. P. 371. §-ában biztosított rendkívüli jogokkal éljenek-e, vagy sem. — Igaz, hogy a bírák nem éltek eme rendkívüli jogokkal, de mikor az életfogytiglani fegyház helyett kiszabták a 15 évi fegyházat, a 91. §. alkalmazása mellett, s mikor az elnök még azt is kijelentette, hogy a bűnjelek gondosan megőrzendőek, mert nem lehet tudni, hogy mikor fog a vádlott javára az újra felvétel bekövetkezni, akkor mindenki tisztában volt, hogy itt egy nagy hiba, vagy szerencsétlen tévedés történt.

II.

Üdvarhelyi Dezső dr. kir. alügyész vádbeszéde a gyilkossággal vádolt **Nagy János** elleni bűnperben.

Tekintetes Esküdttörbíróság, mélyen tisztelt esküdttörak! A világ fennállása óta minden korban és minden népeél mondhatjuk határozottan, hogy bűneselekmény és talán a legnagyobb beszámítás alá eső bűneselekményt képezte az embertárs megölése. Bármínemű bűneselekmény nem bír oly fontossággal mint ez, mert egy sem fosztja meg az embert olyan nagy és fontos javától mint az ölés, a mely megsemmisíti az ember életét, megfosztja az embert életétől, megfosztja az embert olyan javától a melyet soha visszapótolni nem tud és nem tudhat. Tudták ezt minden időben az emberek, tudták ezt azok is, a kik arra voltak hivatva, hogy a bűneselekményeket, hogy a bűneselekmények elkövetőit megbüntessék s erre vonatkozólag eljárási elveket alkossanak.

A magyar büntető törvénykönyvek is ezen eselekmények egész fontosságát felismerte és ezt bizonyította azzal is, hogy bizony az emberölésre igen súlyos büntetéseket állapított meg; annak a legmagasabb esuesán álló fokára, a gyilkosságra halált szabott. Röviden csak ennyit kívántam a büntényre megjegyezni és előterjeszteni. Most pedig állterek mélyen tisztelt esküdttörbíróság a jelen ügy tulajdonképen tárgyalására.

Az 1901-ik év majus havában Nagy Jánosné a vádlott felesége Hajduböszörményben élemt Polgár Imre esendbiztoshoz és feljelentést tett férje ellen, hogy az őt üti-veri és azt is kijelentette, hogy ő már nem is hajlandó többet megbocsájtani a férjének annál kevésbbe, mert évek óta mindig bántalmazza veri, annyival kevésbbe hajlandó megbocsájtani, mert az egy igen nagy bűnös ember, mert megölte, megfojtotta saját nagyanyját. Ez képezte mélyen tisztelt esküdttörakim ennek az ügynek az első lépését, hogy úgy fejezzem ki magamat, mintegy az első okot arra, hogy ez az ügy meginduljon és tovább folyjon. Megtörtént hivatalosan is a feljelentés és megtörtént a 2 év és 3 hónap óta eltemetett Cs. Varga Rebeka hullájának az exhumálása. Felásták a sírból és a szakértő urak felboncozták.

Mélyen tisztelt esküdttörakim! Itt megállok mostan és még e helyen nem kívánok foglalkozni a szakértő urak véleményével. Azt majd később fogom előterjeszteni és kifejteni s már csupán ez alkalommal beadott vádiratomnak és kérdéseknek megfelelően és az általam indítványozott kérdésnek és a feltett kérdésnek megfelelően igyekszem mindjárt a dolgok középebe hatolva megkezdeni annak bizonyítását, hogy vajjon vádlott bűnös-e abban, hogy nagyanyját megölte. És hogy ha igen, mivel van ez bizonyítva...? Először is mélyen tisztelt esküdttörakim, arra kívánok reflektálni, vajjon lehetett-e vádlottnak, volt-e valami lélektani oka, valami lélektani magyarázata arra, hogy nagyanyját a kivel együtt lakott, közösház-tartásban a feleségével együtt, megölte.

Csak nem is olyan regen, alig egy néhány éve annak, hogy az országban nagy port vertek fel az ugynevezett hódmező-vásárhelyi mérgezési esetek Nagy port vertek fel azok a hódmező-vásárhelyi ugynevezett temetkezési egyletek dolgai, a melyek ezekkel a mérgezési esetekkel nagyon szoros összefüggésben voltak, a melyek során kiderült, hogy ezek alapul szolgáltak annak, hogy nem egy, nem kettő, de számos ember arra határozta el magát, hogy hozzátartozóját vagy idegent ilyen módon biztosítva, annak életét mentől hamarabb kioltsa, hogy ne kelljen fizetnie s a járulakokat megszeresse.

A jeleu bűnperben is felmerültek a temetkezési egyleteknek a jelenségei. Kide-

rült, hogy Hajduböszörményben az 1895—96. évtől kezdve több mint tíz-tizenkettő, sőt tízenhárom temetkezési egylet keletkezett. Az ottanlakók számosan iratkoznak be s járultak filléreikkel annak fenntartására. Azonban ennek daczára is nem tudtak ezen egyletek prosperálni. Némely közülök már kezdetben megszűnt, a másik alig egy-két év fennállása után, mivel tömeges volt az elhalálozás.

Bizonyítva lett a főtárgyalás folyamán, hogy a 97-ik év tavaszán híre terjedt és híre volt, hogy a temetkezési egyletek egyike-másika meg fog bukni, nem jól áll, nem tud fizetni, úgy hogy egyik temetkezési egylet elnöke kijelentette, hogy ő szükségesnek tartotta a másik temetkezési egylet elnökével együtt köruttra indulni és biztosítani a tagokat, megnyugtálni őket. Bizonyítva van az is, mélyen tisztelt esküdttörak, hogy Nagy János vádlott földhöz ragadt szegény ember, a ki két keze munkájával kereste meg a mindennapi kenyerét, és mégis mélyen tisztelt esküdttörbíróság Nagy János vádlott, daczára annak, hogy az ő nagyanyja már be volt iratkozva a IX-ik temetkezési egylethe, ennek daczára beíratta saját számlájára saját rizikójára a X-ik egyletbe is. Bizonyítva van az is mélyen tisztelt esküdttörbíróság, hogy Nagy János vádlott gyakran hátralékban volt a díjak fizetésével. Csatári Gábor tanu mondja, hogy gyakran hátralékban volt a díjak fizetésével, megesezt, hogy 2—3—4 forinttal hátralékban volt, de mikor keresett, megfizette.

Mélyen tisztelt esküdttörbíróság! A vádlott olyan földhöz ragadt szegény ember, a kinek az a néhány korona bizony meglehetősen nagy összeget képezett, annál nagyobb képezett az az összeg, a melyet a 2 egylettől a halál esetére várt. Azt is feleslegesnek tartom fejtegetni, hogy igenis Nagy János vádlottnak, figyelemmel az ő anyagi helyzetére, figyelemmel a hátramaradásra, mely azzal fejegette, hogy elveszti a jutalékot, figyelemmel arra a nagy összegre, mely 300 fti körüli összeg azt hiszem, hogy nagyon is és határozottan kimondhatjuk azt, hogy Nagy Jánosnak lehetett és volt oka lélektani oka, hogy nagyanyját láb alul eltegye.

De lássuk mélyen tisztelt esküdttörbíróság a tényeket, a bizonyítékokat, melyek itt a főtárgyaláson felmerültek. Első sorban Nagy Jánosné Kovács Zsuzsánna vallomására akarok reflektálni.

Mélyen tisztelt esküdttörak! Önök becsületük és lelkiismeretük szerint, valamint a törvények szerint ítélnék. Nézetem szerint abban a kérdésben, hogy bűnös-e vádlott, hogy be van-e bizonyítva terhére a bűneselekmény, csakis a becsületük és lelkiismeretük szerint ítélnék meg. E szerint mérlegelik azokat az adatokat, melyek a főtárgyalás során felmerültek.

Abban a kérdésben azonban, miféle bűneselekményben bűnös a vádlott, abban a kérdésben kötelesek a törvényt figyelembe venni. Ebből kifolyólag Önök mélyen tisztelt esküdttörakim nem kötelesek a bizonyítékok mérlegelése tekintetében magokat korlátokhoz kötni, korláthoz szorítani, és nézetem szerint Önök bármínemű esekély, bármínemű minimális bizonyítékot, elejtett szót, de egy tanu által elejtett vallomást bizonyítékul elfogadhatnak, ha ez az Önök lelkiismerete szerint bizonyítékul elfogadható.

Nagy Jánosné szül. Kovács Zsuzsánna a nyomozás során a vizsgálóbíró előtt itt a főtárgyaláson történt kihallgatás alkalmával mindenütt vallomást tett, mindenütt figyelmeztetve lett, hogy a vallomást megtagadhatja. Azonban ő megtette a vallomást. Itt előttünk délután 3 óratól fél 8-ig tette a vallomást, felelt mindenkinek a kérdésére világosan, őszintén úgy, a hogy ő gondolta.

És végül azt mondotta, hogy nem akar tovább vallomást tenni. Az én nézetem szerint mélyen tisztelt esküdt uraim egy megtett vallomást nullafikálni, mikor az a tanu nem jelenti ki, hogy nem igaz, a mit eddig mondtam, vallottam mikor ez a tanu ezt ki mondja, mikor kijelenti, hogy tovább vallani nem akarok, az eddigi vallomását semminek venni nézetem szerint nem lehet. Én fontosnak tartom ennek a tanunak vallomását. De mélyen tisztelt esküdt uraim ennek a tanunak a vallomását azért figyelembe lehet és kell venni, mert nemcsak itt a főtárgyaláson lett figyelmeztetve, hogy a vallomás tételt megtagadhatja, de tanuk bizonyítják, hogy mióta ez eljárás megindult, azóta többször több tanu kérdezte tőle, „hát igaz-e te Zsuzsi, a mivel az uradat vádolják”. Megkérdezte ezt Pardi Gábor, Csatár János, Polgár Imre, stb. Soha egy szóval nem mondta azt Kovács Zsuzsánna, hogy nem igaz, nem mondta, hogy bosszúból tette ezen feljelentést, ámbár az ő feljelentése egyáltalában nem felel meg a valóságnak.

Sőt mindenütt kijelentette, mindnyájunk előtt, hogy ez igaz. Hát mélyen tisztelt esk. uraim egy ilyen tanuvallomást hogy ha az a tanu egyes minimális kérdésekben, egyes lényegtelen dolgokban a hely, a helynek közelebbi meghatározása, órának, a negyed-órának, a perenek meghatározása tekintetében talán tévedhet is ha figyelembe vesszük annak a tanunak lelki állapotát, a mely benne méltán keletkezett, ha figyelembe vesszük az ő meglehetősen alacsony műveltségi fokát és, hogy ő náluk óra nincs is a háznál, akkor mélyen t. esk. uraim nem lehet a tanuvallomásnak igaz voltához kételyt fűzni.

Mélyen t. esk. uraim! Mikor egy feleség egy embernek, Isten és ember előtt örök hűséget esküdtött nő ide áll a bíróság színe elé és megmeri mondani férjének, hogy igen te gyilkos vagy. De ha nem volt ez mélyen t. esk. uraim, akkor el kell fogadni azt, mert bizonyára meggondolta az az asszony azt. És ha nem volna igaz, ha tudna valami módot, hogy az ő férjét a bajból kisegítse, akkor megtenne mindent.

De láthatjuk mélyen t. esk. uraim, hogy a vádlott mindenütt csak az igazat vallotta. De ezen tanu vallomását több adatok is támogatják és legyenek meggyőződé róla, hogy ha ez a tanu vallomása így egyedül állana, ha semmi más bizonyítékkal nem rendelkeznek mint ezen tanunak eskü alatt tett vallomásával, ha mondom egyéb bizonyítékkal nem rendelkeznek, legyenek meggyőződé arról, hogy most itt nem vádbeszédet tartanak.

Azonban ezen tanunak a vallomása, ezen tanu által előadott tényeket, körülményeket a lefolyt eljárás során beigazolták és a nyert bizonyítékok, leletek, támogatják és bizonyítják nevezetesen először is a helyszíni szemle során felvett jegyzőkönyv és helyszíni rajz bizonyít, hogy a cselekmény úgy, a hogy ő ezt előadta el volt követhető. Többet a helyszíni szemléltől bizonyítani nem kívánunk.

Most áttérek mélyen t. esk. urak a megtartott boncvizsgálat credményére és a szakértő orvos véleményére.

A hulla 2 év és majdnem 3 hónap mulva lett kiásva a sírból a felvett boncvizsgálat tanúsága szerint teljesen viaszszerű anyaggá átalakulva tájlatott. A hulla egy csodálatos, valóban ritka eset volt az, mert nem szokott megtörténni az, hogy ilyené változzék át a hulla és mondhatom ebben az állapotában a hullának volt lehetséges megállapítani azt is, hogy azon hullán semmi külön sérelmi nyom nem találtatott. Ebből tehát kétségtelen, hogy a halál nem valamely ütés, szurás, lövés, vagy ilyen külön behatásból nem származhatott, mert kétségtelen, hogy ily nyomok nem találtattak.

Belső sérülésnek nyoma, a mint láthattuk megállapítható már nem volt, mert a hulla olyan állapotban volt, hogy azon ilyet constatálni nem lehetett.

Azonban mélyen t. esk. uraim a bonczoló orvosok találtak egy bizonyos sérülést a hullának a nyakában, nevezetesen találtak azt, hogy a nyakban lévő szakcsont és a gégeporeza el volt törve. Én nem akarok mélyen t. esk. uraim itt részletekbe bocsátkozni, hogy hogy volt eltörve. Én nem akarok mélyen t. esk. uraim itt részletekbe bocsátkozni, hogy hogy volt eltörve, ezt hallottuk már a bonczoló orvos uraktól, én ezeket ismételni nem akarom. Azonban constatálhatom, hogy elvitázhatatlan tény az, mert a szakértő orvos urak eskü alatt is vallották azt, hogy az a törés sem a szakcsonton, sem a gégen nem eszközöltetett, de elvitázhatatlan, hogy az a törés megtaláltatott.

Arranéze, hogy életben történt e a törés a bonczoló orvosok határozott véleményét igaz nem tudtak adni, azonban ide következtetés útján is eljutunk, mert teljesen, minden kétséget kizáróan kimondották azt a bonczoló orvosok, az ellenőrző szakértő urak, hogy ezen ilyen törés sem a hullának eltakarítása körüli cselekmények által, sem a koporsóba tétel, sem az eltemetés által elő nem okozható. Az pedig bizonyítva volt a főtárgyaláson, hogy a hullával a legtisztességesebben bántak, vitték legtisztességesebben egyik szobából a másikba, kiterítették, eltemették.

Semmi adat nem merül fel arra nézve, hogy az elhalt életében, talán meghalt állapotában valamely éles, hegyes tárgyhoz nyakánál f-gva úgy odaütődhetett volna, hogy törést szenvedhetett volna.

Ha tehát bebizonyítva van az, hogy sem a bonczolásnál és más körülmények közt nem ejtetett rajta ilyen sérülés, természetes, hogy a sírban sem ejtethetett.

Kétségtelen mélyen t. esk. urak, hogy ez a törés csakis életében történhetett. Hogy ezt még annál bizonyosabban elfogadhassuk és el kell fogadnunk, ebben a tekintetben én csak utalok mélyen t. esk. uraim a bonczoló orvosoknak itt a főtárgyaláson tett véleményükre.

Mélyen t. esk. bíróság! Csupán egy esetre vagyok bátor hivatkozni, a melyre egész határozottan emlékezem. És azt mondhatom talán már az én időmben történt, mióta én a bíróságnál működöm. Ez az eset tökéletes hasonmása ennek az esetnek.

Szatmáron, talán 1892-ben egy egyén volt többrendbeli gyilkossággal vádolva, Francz Pál. Az eljárás során kiderült, hogy ennek van még egy régebbi gyilkossága is, amelyet ő az eljárás megindítása óta hónapokkal, talán félsztendővel ezelőtt követett. Megtörtént az exhumálás és a bonczoló orvosok ugyanazt találtak, a mit a jelen esetben. Megállapították és megtalálták az elhaltnak szakcsontját és gégeporezát, hogy az el volt törve, mint a jelen esetben.

És, mélyen t. esk. uraim, Francz Pál ennek a cselekménynek elkövetésében is — ámbár akkor még nem volt esküdtbíró, mert még nem volt életbe léptetve — bűnösnek találtatott, daczára annak, hogy a legutolsó pillanatig ott voltam, még a bitófa alatt is ártatlanságát hangoztatta.

Teljesen bizonyítva van, mert a bonczorvosok eskü alatt adták véleményüket és eskü alatt kijelentették, hogy azon csontok bonczolás alkalmával el nem törtek. Tehát vádlott védekezésének ez a része meg van czáfolva; de megczáfolva van az a védekezése is a vádlottnak, hogy az ő nagyanyja 1899. évi márcz. 16—17-re menő éjjel hasmenésbe halt el. Nemesak a bonczorvosok, de a védelem részéről alkalmazott szakértő urak is leghatározottabban mindenben meggyező véleményt adtak arra nézve, hogy

egy egyén, aki még azelőtt este teljesen egészséges, jóltáplált, semmi baja sincsen, ez az egyén 4—5 óra alatt hasmenésben el nem pusztulhat. Még cholera-ban sem pusztulhat el, pedig az különb betegség, mint a hasmenés. Az eljárás során Csatári Gáborné és a vádlott anyja mondtak valami olyasfélét, hogy az öreg asszonynak hasmenése volt, azonban ez egyáltalán figyelembe sem vehető, mert hiszen ezek a tanuk, halálesetet megelőzőleg, hetekkel, hónapokkal megelőző időről beszéltek. Azonban a vádlott anyjának, az elhalt leányának való vallomásából megállapítható, hogy az elhalt Cs. Varga Rebeka a halálát közvetlenül megelőzőleg nála volt néhány héttel és ennek vallomása szerint, hasmenése volt ugyan, de ebből kigyógyult úgy, hogy képes volt egy mértföld távol-ságra eső lakására gyalog, télvíz idején elmen-ni. Ha ezt figyelembe veszük, továbbá ha figyelembe vesszük azt a ténykörülmenyt, hogy tanuk vannak, a kik bizonyítják, hogy az nap az elhaltnak semmi baja nem volt. Varga Gáborné szerint, aznap háromszor megfordult nála, reggel, délbe és este. Sült szalonnát, peccenyét, kenyeret evett és vidáman beszélgetett. Ha ezeknek figyelembe vesszük m. t. esküdt uraim és ezeket összevetjük a szakértők véleményével, akkor azt hiszem főöslegesen vitatkoznom arra nézve, hogy vádlottnak az a védekezése, hogy nagyanyja 1899. év márcz. 16-án hasmenésbe elhalt, teljesen meczáfolva van. De ha nem halt meg hasmenésben, de valamiben megkellett halnia A vádlottnak védekezése mindig és következetesen az, hogy hasmenésben halt meg; — ez azonban meg van czáfolva. — Másrésztől bizonyítva van, hogy a hullának a csontjai, össze vannak törve és ez a törés sem a bonczolásakor, sem a halál pillanatát követőleg a földbe tételig járó idő alatt nem okoztathatott. — Bizonyítva van, hogy este 7 órakor sértett ép és egészséges volt. — Hát akkor mélyen t. esküdt uraim ha mindezek bizonyítva vannak, én azt hiszem, hogy akkor az is bizonyítva van, hogy az elhalt Cs. Varga Rebekának a nyakát valaki 1899. év márcz. 16-án este 7 órától, mondjuk éjjeli 12—1 óra tájig úgy megszorította, hogy a szakcsont és a paizsporez eltört. Hogyha pedig ez bizonyítva van, m. t. esküdt uraim akkor tovább megyek; nézetem szerint az is bizonyítva van, hogy ezt a szoritást az elhalton a vádlott Nagy János tette. Már referáltam, az ő feleségének a vallomásáról, hogy a mit az összes adatok támogatnak és bizonyítanak, kétségtelen az, a feleségének a vallomásából, hogy akkor este 9 óra tájban, a mint a volt tanuk is vallják a vádlott és felesége Csatáriéktól hazament, de kétségtelen az is, ennek a tanunak a vallomásából, hogy mikor hazamentek, ő nem ment be a lakóházba, hanem csak a vádlott Nagy János ment be. Ő pedig kívül maradt. Mikor pedig bement, akkor már Cs. Varga Rebeka holtan feküdt a földön. — Hogy ha igaz m. t. esküdt uraim, hogy ha ezt bizonyítottnak méltóztatnak elfogadni, akkor bizonyítottnak kell elfogadni azt is, hogy az alatt az idő alatt míg vádlott benn volt, megfojtotta Cs. Varga Rebekát, mert hogy meg lett fojtva és meghalt, az kétségtelen.

Tekint. esküdtbíró! Erről az ügyről nagyon sokat lehetne beszélni, hogyha egész részleteiben is tárgyalnám, azonban hiszem és tudom azt, hogy méltóztatnak eléggé figyelni arra, és én nem tartom szükségesnek, hogy egész részletekbe menőleg minden tanuvallomást külön ismertessem az én bizonyítékaimnak, a melyekkel bizonyítva látom azt, hogy Cs. Varga Rebeka 1899. évi márcz. 16—17 közti éjjel elhalt, elhalt pedig erőszakos halállal, megfojtás következtében; és hogy ezt a megfojtást vádlott okozta, én azt hiszem, hogy bizonyítékaimat erre vonatkozólag már előterjesztettem.

Ezek után, m. jt. esküdt uraim, én további bizonyítékok felsorolásába nem is bocsátkozom, csupán ismétellen felhívom az önök figyelmét arra, méltóztassanak gondosan és lelkiismeretük szerint mérlegelni ezen bűnügynek összes anyagát és én magam részéről merem kinni azt, hogy ezeket összegezve arra az eredményre fognak jutni, a merre én jutottam és jutok, és a mit most is állítok, hogy igen, Nagy János vádlott bűnös abban, hogy nagyanyját 1899. évi márcz. 16-áról 17-ére menő éjjelen erőszakosan megfojtotta.

Nyugodtan várom határozatukat, bármilyen legyen az, mert tudom, hogy becsületük és lelkiismeretük szerint ítélnék.

III.

Dr. Kardos Samu védőbeszède.

Minden bűnperben ahhoz, hogy helyes és igazságos ítélet hozható legyen, négy egy mástól teljesen különálló kérdés feltevése, mindenik kérdésnek önálló külön helyes megoldása kívántatik. Az első kérdés: Van-e egyáltalában büntetendő cselekmény? A második kérdés: Ha van büntetendő cselekmény, a törvénynek melyik szakaszát sérti? A harmadik kérdés: Ki követte el a vádbeli bűncselekményt? A negyedik kérdés: Beszámítható-e a tettesnek a terhére rótt cselekmény, vagy nem? És csak ha az első négy kérdésre teljesen a bizonyítékok és ígenlő a felelet, jön utolsó sorban a büntetés kiszabásának jogkérdése. A közönséges bűnperekben valamennyi kérdést a szakbíró-ság oldja meg és ugyanez az állapítja meg a büntetési tételt. Az esküdtbíró-ságok hatáskörébe utalt ügyeknél azonban a négy első kérdésre maguk az esküdtök felelnek egyszerű ígennel vagy nemmel. És a szakbíró-ság a büntetési tételt eskákis akkor állapítja meg, ha az esküdtök valamennyi kérdésre ígennel feleltek.

A jelen bűnperben is áll ez a felosztás és e perben is az esküdtöknek letett esküjükhöz, de belső és igaz meggyőződésükhöz képest kell vizsgálat tárgyává tenni azt, hogy van-e egyáltalában büntetendő cselekmény, ha igen, a törvénynek melyik szakaszát sérti az s csak e kettő megállapítása után térhetnek rá arra, ki követte el a cselekményt, mennyiben bűnös abban. A vádhatóság t. képviselője a délelőtt elhangzott vádbeszédében némileg eltérő álláspontot foglalt el az írásban benyújtott vádirattól. Vádiratában és szóbeli indítványában a büntető cselekményt abban látja fennfogni, hogy a vádlott nagyanyja Cs. Varga Rebeka 1899. márcz. 16. és 17-ike közötti éjjelen vádlottal közös lakásukon erőszakos halállal kimult vagyis megfojtatott. A vádiratban a kir. ügyészség ezt a cselekményt gyilkosság büntetendők minősítette, vádbeszédében azonban eme szigorú minősítést lefokozta szándékos emberölésre. A cselekmény íyetén való lefokozása első pillanatra úgy tűnik fel, mintha az a vádlott javára szolgálna, mert hiszen tudva vagyon az esküdt urak előtt, hogy a törvény a gyilkosságot halállal, ellenben a törvényes felmenő ágbeli rokonon elkövetett szándékos emberölést csak életfogytiglani fegyházzal bünteti. A kettő között tehát lényeges különbség van, mert míg a halálbüntetés, mint abszolút büntetés, ha egyszer végrehajtva lett, sem isteni sem emberi hatalom által nem repe-rálható, addig a fegyházbüntetés, ha időközben az elítelt artatlansága kiderülne, nemcsak jogilag és erkölcsileg, de a kártalanítási rendszer törvénybe iktatása a tal még vagyoni-lag is annyira a mennyire repe-rálható. És én mégis bevallom nem nagy örömmel, sőt bizonyos fokú aggodalommal fogadom el a vádhatóságnak azt a tényét, hogy védenezemet most már nem felakasztatni, hanem

egyszerűen csak életfogytiglani fegyházra ítélni akarja. Mert hiszen bizonyításra nem szorul annyira kézen fekszik annak a tételnek helyessége hogy mennél súlyosabb a vádbeli cselekmény és mennél nagyobb a büntetési tétel, annál nehezebben határozza el magát a bíró vagy esküdt arra, hogy a vádbeli cselekmény tényálladékát megállapítsa és a vádlottat abban bűnösnek kimondja. Mert óriási különbség van abban, hogy valakit egy egyszerű kihágással vádolnak, melyért 50 vagy 100 korona pénzbüntetés járul, vagy pedig egy súlyosabb bűncselekménnyel minő a lopás vagy rablás, melyért súlyosabb büntetés járhat, vagy talán gyilkosságról, sem kötélt általi halált szab a törvény. Az elíteltetés veszedelme most hogy védenezemre csak életfogytiglani fegyházra lehet kiszabni sokkal imminensebb, mintha a kir. ügyész ur a gyilkosság vádját tartotta volna fenn.

Mélyen tisztelt Esküdt Uraim! Én úgy látom, úgy vagyok meggyőződve és hiszem hogy önöket is megfogom győzni tudni arról hogy a jelen perben sem gyilkosságról, sem szándékos emberölésről igénytelen nézetem szerint sem egyáltalában büntetendő bűncselekményről, mint olyanról, melyet a vádlott követett volna el, komolyan szólni alig lehet. Igaz ugyan, hogy 1899. évi márcz. 16. és 17-ike közötti éjjelen Cs. Varga Rebeka elhunyt, de hogy erőszakos halállal hunyt el, hogy megfojtották volna, hogy ezen megfojtást unokája Nagy János követte volna el, mivel és mivel sines igazolva. Távoli gyanu okok, melyek egyrészt a nép száján keletkeztek, de mi jelentőséggel sem bíró mende-mondákon alapulnak, másrészt a vádlott feleségének az előnyomozat, vizsgálat és főtárgyalás során tanúsított emberileg alig érthető esodás és minduntalan habozó másoknak és önmagának minden lényeges vallomására ellenmondásai által némileg támogatva voltak és vannak ebben a perben. Azt nem kívánom kétségbe vonni, hogy a bonczoló orvosok tényleírása és a kir. törv. orvósának ezen tényleírásra vonatkozó ritka szakértelemmel előadott véleményebe szintén vannak olyan körülmények, melyeknek fennforgása esetén bárki ellen is folyamatba lehet tenni bűnvádi eljárást, vizsgálati fogságba is lehet helyezni az illetőt, még vádiratot vagy vádindítványt is lehet ellene benyújtani, de azt a legmélyebb tiszteltetel és határozottan kétségbevonom, hogy ilyen mende-mondák, hogy a férje által elvert dühében, szegényében és fájdalomában bosszútól lihegő feleség feljelentésére eszen feleségnek az előnyomozat, vizsgálat és főtárgyalás során minduntalan váltakozó az elkövetésének helye, ideje és módja tekintetében önmagának is minduntalan elmentmondó, olyan tanunak a vallomására, a ki a további vallomástételt megtagadta és eddigi vallomására esküt tenni nem akar, a kiről nem mende-mondák, de tények által bevan igazolva, hogy oly súlyos ideg-hajban szenvedett, hogy életében már két ízben öngyilkosságot kísérelt meg, a ki itt a bírák előtt bevallotta, hogy mikor egy ízben éppen azért, mert férje megverte, magát felakasztotta, épp a férje volt az, a ki őt a gerendáról levágta, ekkép életét megmentette, kiről tudva van, hogy férjével 1899. évi április 27-ikén tehát több mint egy hónappal az öreg asszony halála után esküdt meg, az ilyen tanunak a vallomására senkit sem szabad elítelni legkevésbé ezen asszonynak férjét. Erősen kívánom hangoztatni, hogy a végegyesével vagy a törvényes házasság kötelekével egymáshoz kapcsolt egyének tanuskodása minden perben kiváló pontossággal mérlegelendő. Áll ez még akkor is, ha az apa a fiu mellett, vagy a fiu az apa mellett, a férj a feleség mellett, vagy a feleség a férj mellett tanuskodik. És százszerossá kell válnia ezen aggodalomnak a lelkiismeretes bíró előtt, ha az apa a fiu ellen,

vagy megfordítva; a férj a feleség ellen, vagy megfordítva kíván tanuskodni. A történelem ugyan feljegyezte, hogy Aristides maga írta fel egy öt számüzni akaró helyett nevét a szavazati lap cserépre. A Brutosok és Cátók is ösmeretesek Róma történetében. Csakhogy én a legmélyebb tisztelettel kétségbe vonom, hogy a Cátók és Brutosok szülőhelye Hajduböszörmény lenne és hogy a férjét vádoló Kovács Zsuzsanna meg a fiát terhelő Beregszászi Klára, ki bár beismerte azt, hogy ő a temetés napján holt beteg volt, ágyában mozcizan sem tudott, fiával egy szót sem váltott mégis azzal vádolta el, hogy fia a temetés alkalmával nyugtalannak látszott és a temetés utáni éjszaka után már elhurczolkodott, hogy ezen tanuk a Cátók és Brutosok veréből származának, hogy ezek azért jönnének ide vallomást tenni, mert ők minden emberi gyengeségtől mentek; ők uralkodni tudnak a végegyes és a házasság szentségén alapuló törvények felett, hogy előttük csak igazságszeretet van, szívükben csak egy érzés honol és ez nem más, mint a bűnt felderíteni, a bűnt kiszolgáltatni, ezt én ezeknek a tanuknak, de bárki másnak is a világon el nem hiszem. Nem a hőslélekiség, nem az igazságszeretet vezérli őket ide, hanem a gyávaság és az eddigi tettek mentegetőzési vágya. Gyávák ők megtagadni a vallomástételt, pedig a törvény értelmében ehhez joguk van, nem vallani de beszélni és mentegetőzni akarnak, nehogy őket gyanu és szemrehányás érje azért a sok hazug beszédért és helytelen eselekedetért, mit ez ügyben elkövettek, melyet hogy megbántak, számos körülmény igazolta. Igazolja legfőbbképen a korona tanuval Kovács Zsuzsannával szemben.

És csak néhány de minden kétségen felől álló ténykörülményre akarok rámutatni, melyből minden bíró sőt laikus is megtudja állapítani, hogy midőn Kovács Zsuzsanna fájdalomtól és keserűségtől eltelve a Polgári Imre tanyájáról beszaladt a városba és urát ki őt, mint ő maga bevallja, keservesen elverte, gazdájának a esendbiztosnak bepanaszolta s bevádolta őt, annak elmondván, miszerint ő tudja, hogy férje volt az, a ki nagyanyját megfojtotta; tudja pedig onnan, mert férje ezt neki még azon éjjel elmondotta. Csakhogy mikor a kir. törvényszék elnöke azt kerdezte tőle, hogy hogyan mehetett ápr. 27-ikén férjhez azon emberhez, kiről tudta, hogy azelőtt egy hónappal a nagyanyját megfojtotta, az az asszony erre azt felelte, hogy a gyilkosságot férje ő előtte csak két hónappal a temetés után fedezte fel.

Ugyanez az ő volt az, ki mikor megkerdezve lett, hogy miként láthatta meg gyertyagyújtás előtt és be sem lépve a szobába, hogy az öreg asszony ott feküdt a dikon, mikor férjével hazajöttek Csatáriéktől, azt felelte, hogy nagyon szépen ragyogott és besütött a holdvilág, mire az elnök ur felütötte a kalendáriumot és bebizonyította, hogy akkor nem süthetett a holdvilág, mert csak 5-6 nap múlva vette kezdetét az új hold. Valahányszor ez a tanu ki lett kerdezve és valahány ember által ki lett kerdezve, annyiféleképen mondotta el a végeztes eseményeket, sőt még annyira sem tudott önmagához hű lenni, hogy még azt sem tudta megmondani, hogy mikor hallotta urát, az eseményt és mikor jelentette fel urát. Ilyen idegbajos és önmagát is nem egyszer kivégezni akaró, ilyen bomlott szervezetű tanunak vallomására építeni, vagy pláne ilyen vallomásra súlyt fektetni valóban istenkisértés.

Ezzel szemben ám felhozta a vádhatóság tisztelt képviselője, hogy mikor, hol és hogyan ölte meg Nagy János az öreg anyját és az sem határoz, hogy a felesége egy egyszerű tudatlan és könnyen zavarba jövő asszony, majd így, majd amugy mondja el a

dolgokat, a lényeges csupán az, megölte-e hát Nagy János az öreg anyját vagy sem. És a kir. ügyész ur szerint, hogy a vádlott öreg anyját megölte, kétség nem férhet. Nem pedig azért, mert ha nem ölte volna meg, nem beszélt volna el a feleségének és ha feleségének tényleg el nem mondta volna, úgy ő azt nem is tudhatta volna. Hogy pedig tudta, legjobban az bizonyítja, hogy az asszony volt az, a ki férjét a csendbiztos előtt bepanaszolta és ugyancsak az asszony volt az, a ki az egyik tanu előtt, vagyis Csatariné előtt bevallotta, hogy a férjétől tudja azt, hogy az öreg asszony nem természetes halállal mult ki, hanem azt unokája, vagyis a vádlott Nagy János fojtotta meg, és végül felhozta érviül bizonyítékainak helyessége mellett azt is, ha az asszony hazudott volna, ha férjét bosszúból jelentette volna fel, úgy eddigi vallomását visszavonta volna.

Mélyen tisztelt esküdt uraim! Én eme érvek komolysága és fontossága elől nem kívánczok elzárkózni, elismerem hogy súlyos a helyzet vádlottra nézve, mikor korona tanuként és vádlóként saját felesége lép fel ellene, de ismétlem ezen asszony szavára építeni nem lehet és nem szabad, mert ő ha regebbi vallomásait formálisan nem is vonta vissza és ha még azt eddigelé ünnepelesen nem jelenítette ki, hogy mind az a mit eddig mondott hazugság, hogy mindazt a mit ura ellen tett bosszúból tette, mégis be tudom igazolni nemcsak azt, hogy az asszony nem mondott igazat, nem csak azt hogy tettének rugója pusztán a bosszu volt, hanem azt is hogy cselekedeteit végleg megbánta, hogy azok miatt ő is sokat szenvedett, és hogy nekie sincs hőbb vágya, hogy férje kinek ártatlanságát ő ismeri legjobban megszabaduljon és vissza térjen hozzája.

Mélyen tisztelt esküdt urak! De ha való az, a mi a kir. ügyészi vádiratban ennek a szerencsétlen asszonynak a bemondása alapján foglaltatik, hogy Nagy János már este 6 órakor, a mikor nejevel együtt eltávozott, a vaskályhát tüzzel megrakta és annak tetejére nagymennyiségű paprikát szórt, az ajtót bekötözte és így akarta nagyanyját megfojtani, kérdem az igen t. esküdt uraktól hogyan lehetséges az, hogy az erős paprika füst és gőz daczára sem az öreg asszony, sem a vádlott felesége, sem Csatariné, sem Csatariné, kik ugyanazon éjjel ott megfordultak, egyet sem köhécseltek, de még csak nem is tüszentettek. Hiszen Dr. Isoó törvsz. orvos szerint a megégett paprika a legerősebb tüdejű embert is megköhögteti, szeméit kicsipi és az égett paprika szaga mint az orvos ur mondja oly intenzív, hogy azt nem egy pár óra mulva, sőt 24 óra mulva is meg kell éreznie annak, a ki a szobába lép. És ennek igaz voltáról minden esküdt meggyőződhetik. Már pedig igazolva van, hogy az elhintett paprikának füstjét, vagy szagát senki a világon, a ki a kérdéses éjjelen vagy másnap ott megfordult, nem érezte és nem észlelte. És ha igaz az, mit az asszony a csendbiztosnak mondott, rendőrkapitány és vizsgálóbíró előtt vallott, hogy férje neki a gyilkosság megtörténtét még azon éjjel megmondotta, hogyan lehet azt józan észszel megmagyarázni, hogy ez az asszony ehhez a gyilkoshoz egy hónappal a gyilkosság elkövetése után férjhez ment, neki testét, lelkét odaadja, sorsát, életét egy elvetemült orgyilkoshoz köti. Nem természetesebb-e az, hogy megtudva a szörnyű valót, nyomban a temetés után a titok peesétje alatt valamelyik szomszéd asszonynak kifejezést, és ha olyan hőselkü és igazságért lángoló asszony, a minőnek őt a vádhatóság t. képviselőie feltüntetni akarja, vajjon a cselekmények tudomására jutása után néhány héttel, vagy néhány hónappal mért nem ment el a vizsgálóbíróhoz, mért kellett neki

e szörnyű bűn tudatát évek hosszú során át lelkében elzárni, és ezáltal férjének mintegy titkos bűntársává szegődni. És mért kellett ezt a cselekményt Polgári Imrének 1901. május 23-án, tehát éppen azon a napon elpanaszolni, mikor őt az ura keservesen elkínözte. És ha a csendbiztosnak csakugyan elpanaszolta a szörnyű esetet, mért futott ki másnap korán reggel a csendbiztos tudta nélkül, a tanyára férjének hírvil adni, hogy baj van, kérni férjét, hogy siesen a csendbiztoshoz, hogy igérje meg annak, hogy nem fogja őt többé bántalmazni, kérlelje meg azt, hogy ne jelentse fel, őt t. i. a férjét. És vajjon ha Nagy János bűnösségét érzi vala, vagy felesége vele egyetlen szóval is sejteti, hogy őt a csendbiztos előtt gyilkossággal vádolta, a városba siet a csendbiztos megkérlelni, avagy világgá megyen veszélyeztetett nyakát a kötéltől megmenteni? És ha az asszony olyan nagyon tudta és érezte, férje bűnösségét, vajjon mért járt sirva a piaczon, a mint ezt Csatariné hit alatt vallotta, folyton azt panaszkodva, hogy ő volt az, ki urát bajba kerítette szerencsétlenségbe döntötte. És ha tudta, érezte magában, hogy a férje olyan nagy bűnös miért ment Polgári Imréhez őt megkérdezni, hogy miként adhatna befogva levő urának egy kis eleséget. És mért ment rokonához Molnár Rózához, hogy írjon bánatos szerelemtől duzzadó és bűnbánó vezekléssel gazdagon megrakott levelet? Mért mondotta ő leveleiben, hogy férjét a bajba nem ő, hanem a csendbiztos döntötte? Mért tett férjének szemrehányást, hogy leveleire nem válaszolt s ha csakugyan úgy tudta és érezte férjének bűnös voltát, mért kereste őt fel Debreczenben a fogházban, mért hozott neki ide ételt és tisztá ruhát? . . . És mért kért a tek. közp. vizsgáló bírótól engedélyt arra, hogy férjével beszélhessen, mikor az engedélyt megkapta, mért borult karján volt gyermekével együtt sirva, zokogva szerencsétlen urának nyakába. És ha az ő hite és tudása szerint csakugyan olyan nagy bűnös a hites-társa, mért mondta az elnök ur előtt, hogy visszaakarja kapni az urát, hogy vele megakarja osztani jó és rossz sorsát.

M. t. esküdt urak! A mikit én elősoroltam, azok vitán felül álló és kétségtelen tények; olyan tények, melyek előtt szemel hunyni nem lehet, nem szabad. Többet érnek és többet jelentenek ezek a megzafói haatlantények, mint a sablonszerű hivatalos iratok, melyekben az asszony esetleg azt jelenti ki, hogy ő nem akar az ura ellen vallani, sőt azt is visszavonja, amit ura ellen bolond fővel, megzavart elmével vallott. Itt nem az írás, hanem a cselekedet beszél és a cselekedetek egész láncolata azt mutatja, hogy ez a szerencsétlen dult kedélyű és erősen ideges természetű asszony rég megbánta azt a szörnyű tettet, hogy urát azért, mert az őt megverte, dühében, fájdalomában és szegyenében feljelentette. Azon kívánsága, hogy urát visszavárja, visszakívánja, férje ártatlanságának legfényesebb, bizonyítéka és vigyázzanak a t. esküdt urak, hogy ha eme beigazolt tények daczára a magáról megfelledekezett asszony első panasza és vádja alapján mégis elítélnék ma a vádlottat, úgy holnap ő lenne az első, a ki összetört szívvél és összekulesolt kezekkel jelentkezne a bírák előtt azt tanusítani, a mi igaz, a mi való s a mi ő legjobban tud, hogy t. i. férje, öreg anyja halálában teljesen ártatlan.

És mért ama gyanu-jelenségek, mikit a vádlott személyi és vagyoni viszonyai, az öreg anyjával való bánásmód, annak halála előtti és annak halála utáni magaviselete tekintetében az előnyomozat, a vizsgálat és vád anyai elővigyázattal összehordott, itt a főtárgyaláson eltörpült, majdnem egészen megsemmisült jólélelkel olmondhatom, hogy

védenczemnek sem multjában, sem egyéniségében elfogadható ok, elképzelhető szükség nem volt és nincs arra nézve, mely oly szörnyű tettet, a minő szegény öreg anyjának orozva való megfojtását indokoltta avagy csak érthetővé is tenné.

Hiszen Mérei Mihály takarékpénztári főkönyvelő és Dobó Sándor népiskolai igazgató klasszikus és a beszerzett egyleti könyvekkel egybehangzó vallomásai vitán és kétségen felül helyezték azt a nevezetes tényt mintha a vezetésük, igazgatásuk alatt állott temetkezési egyletek a Cs. Varga Rebeka elhunyt idejében fizetésképtelenek lettek volna, mintha azok a bukás szélén lettek vagy azok bukására bárki is gondolt volna. Hogy egyik-másik ember kinek mikor és mit beszélt a temetkezési egyletek felől azt ők ugyan nem tudják, de a mit tudnak és ezt a könyvekkel is igazolják, hogy 1900. év június haváig tehát egy évvel tovább mint az öreg asszony meghalt minden egyes egyleti tag jogos követelését pontosan kielégítették.

Tóth József kocsmáros és B. Nagy János mészáros eskü alatt azt vallották, hogy igaz ugyan, miszerint a temetés előtti napon ott járt a vádlott a Tóth József kocsmájában, sőt az is igaz, hogy mikor ott volt, cigányok is voltak ott, a cigányok ittak is és muzsikáltak is; de az már nem igaz, hogy vádlott 70—80 frtot elvert vagy botrányos módon viselkedett volna. Annyi pénz nem is volt nála, csupán 1 tizes, 2 ötös és 5 frt apró pénz és ezen utóbbi 5 frtból fizette ki a czochet, a mi Tóth József szerint 3—4 frt lehetett.

Ugyan kérdem a mélyen tisztelt esküdt uraktól, hogy vajjon olyan rettenetes dolog, vagy égbekiáltó bűn az, ha a magyar paraszt ember keresztelő, lakadalom vagy temetés alkalmából egy kicsit kocsmázik. Hiszen mi ismerjük a mi népünket s tudjuk még a pogány korszakból örökölte és tartotta meg azt a jó vagy rossz szokását, hogy nagy öröme vagy nagy bánata alkalmából mulat, tort rendez még a halott számára is. De ugyan-ezen tanuk igazolják azt is, hogy a mikor aztán felesége érte jött s neki szemrehányást tett, hogy mért kocsmázik vádlott szó nélkül felállott fizetett s haza ment.

A védelem ezután az egymástól eltérő szakértői véleményekkel foglalkozik és megállapítani kéri azt, hogy míg a bonczoló orvosok szerint a szakcsontnak jobbik ága és a pajzs-porcznak baloldala volt eltörve, addig az igazságügyi szakvélemény leírása és véleménye szerint a szakcsont balága is elvan törve és a pajzs-porc egyáltalában sem egyik, sem másik ága eltörve nincs. Kiemeli továbbá a védelem, hogy valamennyi orvosi vélemény oda concludál, hogy a halált és annak közvetlen okát egy a sirban 26 hónapig fekvő hullán sem bonczolás útján, sem más módon többé megállapítani nem lehet. És kiemeli a védelem azt is, hogy nem lehet egy laikus arra nézve mérvadó, hogy egy fennjáró, de régi szervi bajban szenvedő ember társának egészségi állapota felől megbízható véleményt mondjon. Hiszen közismeretű dolog — ugymond a védő, hogy nagy és halhatatlan emlékü Szilágyi Dezsőt minden laikus, sőt az orvosok nagy része is makk egészség-snek tartotta, és a mikor meghalt a bonczolásnál kiderült, hogy homok órája lejárt, mert régi és gyógyíthatatlan szív és vese bajban szenvedett. És hány ember hal meg hirtelen agy, vagy szivszélhűdésben. Mért nem halhatott tehát meg Cs. Varga Rebeka is ez a 77 éves tőpörödött asszony valami közönséges betegségekben s mért kell mindenáron az ő halálában bűntettet keresni. Erre a vádhatóság tisztelt képviselője azt mondotta, hogy igen könnyű a felelet. Könnyű pedig azért, mert hiszen be van igazolva, hogy Nagy János földhöz ra-

gadt szegény ember volt, hogy két keze munkájával megkeresett és lassanként össze kuporgatott garasokból fizette éveken át az egyes halálesetek után a 20-20 krajczárokat. Néha oly szükibe volt a pénznek, hogy fizetni sem tudott, feltette a már befizetett frtokat és vágyódott a busás nyereség után, mely őt öreg anyja halála után meg fogja illetni.

„Szomorú de nem helyes és nem igazolt feltevés ezek. És én kijelentem, hogy azt a 33 éves paraszt embert, a ki testben és lélekben egészséges, kinek dolgos felesége van és mindössze egyetlen fiaeskája van, világért sem tartom földhöz ragadt szegény embernek sőt mivel saját munkája után tisztességesen és nyugodtan megélni sőt jó időkben a rossz időkre félre tenni is tud s a kinek mint írni és olvasni sem tudó embernek semmi társadalmi terhe nincsen, sokkal gazdagabbnak és boldogabbnak tartom mint egy nagy családu és kis fizetésű hivatalnokot, a ki drága lakásban lakik czifra ruhában járkal, de jóízűen nem eszik, mert nincs mit és nyugodtan nem alhatik, mert a sok baj és adósság folyton bántja és zaklatja.

Nagy János tehát ha külön önálló vagyona nincs is földhöz ragadt szegénynek nem tekinthető. És ha egyszer másszor 2-3 frttal hátralekban is maradt, ebből nem következik, hogy befizetett frtjait feltette és ezért nagyanyját megölte. Hiszen még az sem történt meg, hogy megintették volna, hogy ha nem fizet hát jogait elveszti. Mérei Mihály és Dobó Sándor tehát a tem. egyeletnek igazgatói azt vallották, hogy ők a fizetés tekintetében a legmesszebb menő engedékenységet tanúsítottak a hátralekosokkal szemben. Csatári Gábor a vádlott szomszédja s az egyelet eljárója egyenesen megmondotta hogy Nagy János 3-4 frtnál nagyobb hátralekban nem volt és hogy akkor mikor az öreg asszony meghalt semmi szó semmi beszéd nem volt arról, hogy bármelyik egyelet bukó félben volna. És a vádlott egész egyéniségére rendkívüli fényt vet az a körülmény, hogy bár a X-ik egyeletből neki járó 150 frt a temetés napján neki ki volt utalva, ezt az összeget a vádlott egy hóval a temetés után közvetlen az esküvéje előtt vette fel. Már pedig a kinek a pénzre nagy szüksége van, vagy a pénz után elannyira sóvárog, hogy azért ember-társát, saját nagyanyját meggyilkolja, az mi félyt az áldozat el van takarítva az a pénz azonnal felzsebeli, nem pedig ott hagyja hetekig a pénztárban feküdni, hogy nagy büne esetleg időközben kiderülne, legyen a bűnvádi költséget és a hóhér díját miből kifizetni. És végül jellemző az is, hogy védenem emelt fővel és nyílt tekintettel állt bírái előtt és maga kérte volt, hogy jelen legyen nagyanyja holtteste felboncolásánál. Már pedig éppen a bírák tudják legjobban hogy a gyilkosok lehorgasztott fővel járnak és ítőznek még gondolatától is annak, hogy a megölt áldozatnak még csak ruháját is lássák, és ha ő mégis elment és jelen volt a boncolásnál az nem bizonyíthat egyebet mint a nyugodt és tiszta lelkiismeretet.“

Végül az esküdtek becsületére, lelkiismeretére, emberszeretetére hivatkozik a védő s kijelenti, hogy meg van győződve, ha az esküdt urak mindvégig figyelemmel kísérték a főtárgyalás minden egyes motivumát, joggal felteheti, hogy az esküdtek Nagy János artatlansága felől kétségben pillanatig sem lehetnek; reméli és hiszi is ezért, hogy az összes feltett kérdésekre egy kardinalis — **nemmel** fognak felelni.

IV.

Dr. Szücs Miklós elnök jogi kioktatása.

A vád és védbeszéd elhangzása után az elnök, — mielőtt még az esküdtek jogi kioktatásához fogott volna, megkérdezte a vádlottat, hogy nincs-e neki magának valami újabb mondani valója saját védelmére. És ez az egyszerű, írni és olvasni sem tudó paraszt ember mondott olyan okosat, igazat és találót, hogy azt tőle a leghirvevesebb védő is megirigyelhette volna.

Elmondta ugyanis, amit különben maga az asszony is bevallott nyílt ülésben a bíróság előtt, hogy a mult év őszén, mikor még a sipka Vargáék tányáján laktak, — a feleségét egy izben szintén megverte volt, az asszony kis gyermekével együtt a szobába zárkózott, de ő mi rosszat sem sejtett. Este fele aztán ő elment egy bakterhez tejtért s mikor a tejjel vissza jött, s a szobába bemenni akart azt zárva találta s miután dörömbözésre sem nyílt ki, az ajtót betörte s akkor az asszony ott csüngött a gerendára akasztott kötelen. Mire ő a közelben dolgozó dipka Varga fiúnak oda kiáltott, hogy jöjjön rögtön, mert nagy baj van, s aztán az oda siető legény nyel egyvált levágta a kötélről, már akkor teljesen elkékvült feleségét. — „Ugyan instálom — mondá a vádlott, — ha én öltem volna meg nagy anyámat, miért vágtam volna le a kölelről feleségemet, ha ő a dologról tudott? Mi lett volna nekem őt tovább lógni hagyni és így tőle, meg az elárultatás veszedelmétől megszabadulni örökre!?“

Az elnök ezután ki oktatta az esküdteket a tőle megszokott jogi szababattossággal és világossággal; megmagyarázta nekik az emberi élet elleni valamennyi büntett fajtát, különösen pedig a gyilkosságot és szándékos emberölést. És figyelmeztette az esküdteket arra is, hogy a törvény a bizonyítékok mérlegelésénél épügy köli őket, mint a rendes bírákat, különbség csak az, hogy a szakbíró írásban köteles indokolni határozatát, míg az esküdt lelkiismeretének számol el, hogy miért adta egyik vagy másik kérdésre igennel vagy nemmel szavazatát.

Az elnök arra is kitanította az esküdteket, hogy egymásközt a szavazás előtt tanácskozhatnak, előszóval, vagy titkosan szavazhatnak. És rámutatott az elnök arra is, hogy midőn a törvényhozás, éppen a főbenjáró bűnügyekben az állampolgárok legfontosabb javait, a becsületet, a szabadságot, sőt magát az életet a laikus esküdtekre bízta, ugyanakkor bizonyos garantiákat kívánt felállítani arra nézve, hogy az esküdtek nem kényők és kedvők szerint nem is a faji származás, felekezeti hovátartozandóság és politikai pártállás szerint fognak embertársaik felett ítélkezni, hanem félretéve minden ked-

vezést, félelmet és személyes tekinteteket, mind a vádlott ellen, mind a mellette felhozott bizonyítékokat egyenlő gondossággal és pártatlan lelkiismeretességgel mérlegelik, és csakis ebből merített meggyőződések szerint fognak igazságosan és a törvény értelmében határozni.

És a ki már hallotta más ügyben is Dr. Szücs Miklós elnök urnak klaszikus jogi kioktatását, melyet az esküdtszékhez intézett, az tanuságot tehet a tekintetben, hogy az ő előadása forma, tartalom, jogi szababattosság és könnyen érthetőség tekintetében olyan magas niveauun áll, melyet bármely akadémiái tag vagy egyetemi tanár tőle bátran megirigyelhetne. És az esküdtek ennek daczára a hadházi Kovács Józsefet, ki édes apjára Kovács Miklósrá, annak saját házában disznóölő késsel rátámadt, azt kilencz helyen életveszélyesen összeszurkálta, — tévedésből felmentették, vagy a böszörményi Nagy Jánost, jelen per szerencsétlen hősét, minden pozitív bizonyíték nélkül ugyan csak tévedésből öreg anyjának szándékos megölése, megfojtása miatt elítélték, arról ők nem tehetnek. A tapasztalat azt bizonyítja, hogy minden új és nagy intézménynek az életbe való átültetése új és nagy tévedésekkel jár. A parlament a nemzeti önállóság és függetlenségnek forrása, a szabad sajtó a nagy eszmék és társadalmi erők gyűjtő medenczéje. És mégis hányszor tapasztaljuk, hogy a forrás nem tiszta, vagy hogy a gyűjtő medenczében az érdek vagy önzés szennyes hullámai kavarnak. Az esküdtszéki intézmény nem kisebb garancziáját képezi az egyéni és társadalmi jogoknak, mint a parlament vagy a sajtó. Épen azért még tévedéseiben is tiszteletreméltó. Tiszteletreméltó pedig azért, mert az esküdtszék ha nagy ritkán téved is, tévedése a törvény keretén belől, minden egyéni hiúság vagy érzékenység megsértése nélkül semmisségi panaszszal vagy perújítással reparálható.

V.

A védő kérvénye a per újra felvétele tárgyában, **Dr. Szücs Miklós** kir. törv. elnökhöz.

Nagyságos Elnök Ur!

Bóné Endre és Tolnay József, az előbbi joghallgató, utóbbi ker. akad. hallgató urakat még szombaton felkértem arra, hogy a Nagy János elleni perben tartandó kir. ügyészi vádbeszédet a védői beszédet az elnöki kioktatást ott a nyilvános ülésben vegyék fel. A nevezett urak ezt még is tették a tegnapi nap folyamán. És hogy a felvett gyorsírói jegyzeteket rendes írásba átültessék ma délután fél 9 órakor irodámban megjelentek. Irodámban ekkor már többen vártak reám és rendes segédeim közül Ballay Béla ügyvédjelölt és Beesky Dezső közig. tanf. hallgató szintén jelen volt. A reám várakozók között a sötét előszobában ott ült Nagy Jánosné Kovács Zsuzsánna is de én őt mivel a sötét előszobában 8-10 ember is ült észre sem vettem, fel sem ismertem. Így

Debrecen 1901
248

történt, hogy előbb a sorra jelentkezőkkel végeztem s a belső irodába Nagy Jánosné csak 1/4 10 órákor jutott be. Ő itt mindjárt azon kezdte, hogy ő még este 10 órákor jelentkezett a rendőrségen de ott nem vettek fel vele jegyzőkönyvet, ő hát azért jelentkezik nállam hogy én hallgassam ki őt. Erre én azt mondtam neki, hogy nekem nincs jogom őt kihallgatni és vele jegyzőkönyvet felvenni, de ha kívánja kész vagyok őt irodámban az összes jelenlévők előtt meghallgatni. Mondjon el mindent úgy a mint ez valóságban történt s a mint arra vissza emlékezni tud. Ekkor 5-en voltunk irodámban Beesky Dezső, Bóné Endre, Tolnai József, én és Nagy Jánosné. És én oda szól- tam a nálam egész más okból volt két gyorsíróhoz vegyenek papírt czeruzát, je- gyezzék le külön külön azt a mit Nagy Já- nosné akár magától akár feltett kérdésre mondani fog. És az urak így osekdedtek. Nagy Jánosné megkezdte beszédét és min- den közbeszólás nélkül folytatta beszédét addig míg azt el nem mondotta volt, hogy a halál utáni más napon délután 4-5 óra kö- zött a Józsaról anyja és anyósa, ki holt beteg volt kocsival meg nem érkeztek.

Hogy mit mondott el Nagy Jánosné azt igazolja a gyors írók által felvett és egy eredeti példányban esatolt feljegyzési lap és az ennek alapján nyomban készült rendes írásu ugyancsak ide mellékelt feljegyzés.

Ugy az eredeti gyors írói lapot mint az ennek alapján rendes átírással történt feljegyzést mind a két gyorsíró által saját- kezűleg az időnek óra és perc szerinti pon- tos kitüntetésével aláíratam, oly czélből, hogy annak valódiságára és tartalmára a gyorsírók bármikor kihallgathatók és meg- eskethetők legyenek.

Nagyságos Elnök Ur! A gondviselés utjai kifürkészhetlenek. Tegnap este mikor hitem és meggyőződésem szerint teljesen ár- tatlan Nagy Jánost az esküdtek bünösnek mondták a nagyanyja szándékos ember- ölésében, úgy éreztem mintha ez az ítélet két embert sújtana agyon. Az egyik a telje- sen ártatlan vádolt a másik a nagyot hibá- zott, de ilyen következményeket nem ismerő és nem sejtő felesége a vádolttnak, ki a szörnyü valóra csak akkor ébredt fel midőn hallotta, hogy férjét csekély 15 évi fegyházra ítélték el olyan cselekmény miatt, melyet hogy férje nem követett el és el nem is kö- vethetett éppen ő tudja legjobban, mert hi- szen a mint a gyorsírók által szó szerinti vallomásában mondja, ő együtt feküdt urá- val az ágyon és tudta látta midőn több iz- ben ment ki az öreg asszony félre való dol- gára, tudta látta hogy az öreg asszony mint rogyott össze az ajtóban, tudta látta midőn férje két karjára emelve feltette rendes fekvő helyére; tudta látta és hallotta midőn az öreg asszony egy halálhörgéssel kimult a nélkül hogy férje ki már akkor visszafek- küdt volt hozzá a dikora nagyanyjához ke- zével vagy csak egy ujjával is hozzányult volna.

Nagyságos Elnök Ur! Mint Nagy János védője védenemnek, mint ember a férjénél nem kevésbé szerenésellen Kovács Zsu- zsánnának, mint ügyvéd s a törvénykezésnek egyik szerény és igénytelen napszámosa, az igazság szolgáltatás érintetlen reputációjának tartozom azzal, hogy a ma délelőtti irodám- ban történeteket mint az esküdtbíró és az egész kir. törvényszék elnökének bejelentsem. Bejelentsem pedig azzal az alázatos és tisz- teletteljes kérelemmel, hogy az ügy fontos- ságára való tekintetből:

méltóztassék elnöki hatáskörében azon- nal intézkedni, hogy Nagy Jánosné még a mai nap folyamán legkésőbb azonban holnap reggel az arra illetékes vizsgálóbíró által a

gyorsírók által feljegyzett és rendes írásba át ültetett bemondásában foglaltakra nézve kihallgattassék. E czélből Nagy Jánosné ma délután 3 órákor és holnap délelőtt 9 órákor Nagyságod hivatali szobájában jelentkezni fog.

Hódoló tisztelettel kész szolgálja
Debreczen, 1901. decz. 17-én.

Dr. Kardos Samu
mint Nagy János védője.

APRÓ HIRDETÉSEK.

10 szóig 40 fillér, azontul minden szó 2 fillér. A legkisebb hirdetés 40 fillér. Vastag betűkből sze- dett minden szó 4 fillér.

Könyveket egyeseket, valamint egész könyvtárakat állandóan legjobb árakon készpénzért folyton vásárolok: Bródy F. antiquár könyvkeres- kedő Budapest V. Váci körút 28 sz..

A debreczeni kerületi betegsegélyző pénz- tárnál egy **pénzbeszedői** ál- ujab... rendszeresítettven felhivatnak az erre pá- lyázni kívánók, hogy írásbeli ajánlataikat f. hó 20-ig Berger Jenő igazgatósági elnökhöz Széchenyi u. 21 sz. a. adják be, alkalmaz- tatás esetén 300 kor. biztosíték teendő le.

Fűszerüzlet, igen jó forgalmu, más vállalkozás miatt eladó. Értekezhetni a kiadóhivatalban.

ad. 13694
1901.

Pályázati hirdetmény.

Hajdúvármegye f. évi december hó 30-án tartandó általános tisztújító közgyűlésén az alábbi táblázatban foglalt hivatali állások fognak választás útján betölteni:

Folyó- szám	Állás	Évi fizetése	Évi lakbér	Évi uti- átalány	Évi hiva- tal helyi- ség bére
1	Alispán	4800	1000	1200	—
2	Főjegyző	3600	600	—	—
3	Árvaszéki elnök	3400	600	—	—
4	Tiszti ügyész	2900	600	—	—
5	I. Árvaszéki ülnök	2400	600	—	—
6	II. Árvaszéki ülnök	2400	600	—	—
7	III. Árvaszéki ülnök	2400	600	—	—
8	I. Aljegyző	2500	400	—	—
9	II. Aljegyző	2200	400	—	—
10	III. Aljegyző	1920	400	—	—
11	Pénztárnok	2500	600	—	—
12	Pénztári ellenőr	2300	600	—	—
13	Nádudvari j. főszolgabíró	2500	600	1000	500
14	B.-Ujvárosi j. főszolgabíró	2500	600	1000	500
15	I. Szolgabíró	1900	400	—	—
16	II. Szolgabíró	1900	400	—	—
17	III. Szolgabíró	1900	400	—	—

Felhivatnak az ezen hivatali állásokra pályázni kívánók, hogy kellőleg felszerelt pályázati kérvényeiket főispán ur ő méltóságához, mint a kijelölt bizottság elnökéhez f. é. december hó 28-ik napjának délutáni 5 órájáig annyival is inkább benyujtsák, mert későbbben érkező pályázati kérvények tekintetbe vétetni nem fognak.

Debreczen, 1901. decz. 13.

Rásó Gyula,
kir. tanácsos alispán

Mi a legszebb karácsonyi és ujévi ajándék! egy gyönyörűen éneklő kanári, a mely kedves, vidám dallamával sok bus szívet megvigasztal, — olcsón beszerezhető Péterfia u. 26.

Bármily mennyiségben veszek 1/2 és 1 ltr. üres üvegeket denaturált szesz töltéshez. B é k é s Emil Piacz-u. 70.

Szép bajusz nyerhető rövid időn a híres „Hajduság pedró” használata által. Egy doboz 40 fillér. Kapható Debreczenben Tóth Béla gyógy- szertárában, valamint a készítő Grósz Nagy Ferencz gyógyszerésznél H.-Szoboszlón.

Ebesi ártézi viz a legjobb legégész- ségesebb üdítő ital. Kapható minden fűszer üzletben, kávéházak és vendéglőkben. F ő- r a k t á r : Piacz-u. 7. sz.

Eladó szélmalom. A kabai határon, a vasut mellett, egy teljesen jó karban levő szélmalom, disznó hizlaldával, hozzávaló 3 köblös földdel szabad kézből, jutányos árban eladó. Értekezhetni Sárny Má- tyás birtokosnál Kabán.

Egy emeleti lakás, mely áll 4 szoba, előszoba, hálófülke és szük- séges mellék helyiségekből, Arany (Kádas) u. 19 sz. a. azonnal kiadó. Úgyanott 2 pár páva is eladó.

Leszállított árak!

Leltározás alkalmából december hó folyamán a raktáron levő

Női ruhaszöveteket

színes selymeket, mosó velezeket, atlas satin és batisztokat, haraszt kendőket, valamint

szőnyeget, függönyöket

tetemesen leszállított áron árúsítjuk el.

SZABÓ LAJOS FIAI

Debreczen, Rózsater.

Több ezer darab maradék női ruhaszövetből feltűnő olcsó áron 7 méter egy ruhának való női divatszövet 1 frt 75 kr.

Legszebb karácsonyi ajándék

Lovag Chylinszki György

fényképész műterem.

legmagasabb helyről többször

kitüntetve,

fényképek, platin nagyítások.

Olaj és Aquarel festmények

előkelő kivitelben

Legszebb karácsonyi ajándék

Karácsonyi díszítések

Karácsonyi csukorkák

Karácsonyi teasütemények

Karácsonyi desszertek

Remek dió és mogyoró

Friss mák és akácsméz

Finom likőrök, puncs

Legjobb teák és rumok

Asztali, Pecsénye és Csemege borok

Halak s mindennemű csemegék

legjobb s legfrissebb minőségben kaphatók

Kontsek Gézánál

Kossuth utca.

A Debreczeni Kölcsönös Segélyző Egyesület mint Szövetkezet

1902-ik évi január hó 1-én nyitja meg XIX-ik évtársulatát.

A szövetkezetnek 7500 tagja van, kik 11.000 törzsbetét könyvre 72 000 törzsbetét fizetnek.

Egy törzsbetét heti 40 fillér (20 kr) befizetésre kötelez.

Törzsbetét tőkének 4 1/2 millió koronát tesz ki.

Ezen törzsbetét tőkéből tagjaink közt elhelyeztünk:

1. Előleg kölcsönöket — kezes nélkül — a befizetett tőke 1/10 erejéig.

2. Kezeségi kölcsönöket egy vagy két elfogadható kezes mellett.

3. Jelzálog- és zálog-kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés vagy értékek papírok lekötése mellett.

Ezen kölcsönök hat év alatt a heti befizetésekkel törlesztendők. Tehát mindenki — kellő biztosíték mellett — oly kölcsönre tarthat igényt, mennyit befizetésével hat év alatt törleszteni képes.

A hat év elteltével az évtársulat felszámol és minden tag a befizetett összegén kívül a hat év alatt összegyűlt haszon eredményét is megkapja.

1900 ban mindegyik 40 filléres betét után 149 korona 34 fillért fizettünk ki, mely haszoneredmény kamatos-kamat számításával is, a befizetett összeg 6% ának megfelel.

A ki azonban tartozását előbb visszafizeti vagy változott körülményeinél fogva összes törzsbeteteivel, vagy azok egy részével kilépni óhajt, vagyis a további befizetéseit beszünetelni hagyja, törzsbeteteit fölvonhatja és az elszámoláskor az alapszabályok 17. és 18. §§-ai szerint befizetett összege után 4% kamatot kap.

A tagok fölvétele és új törzsbetét könyvecskek kiadása mindennap a hivatalos helyiségben történik.

Kossuth-utca Zádor-ház 11. szám.

KIVALÓ ERŐSÍTŐSZER

Farbenfabriken vorm. Friedr. Bayer & Co. Elberfeld.

SOMATOSE

húsból készült és ennek tápanyagát tartalmazó istelen, könnyen oldódó Albumose készítmény a legkiválóbb erősítő szer

gyenge és a táplálkozásban elmaradtaknak, ideg-, mell- és gyomorbetegeknek, beteggyasoknak, angol kórban szenvedő gyermekeknek, údülőknek, nemkülönben

vas-Somatose

alakjában a sápkórosoknak és lesz ajánlva az orvosok által.

Vas Somatose nem egyéb 2% szerves összetételű vasat, a milyen alakban a vas az emberi testben van jelen, tartalmazó Somatose.

Somatose rendkívül gerjeszti az étvágyat.

Raktáron van az összes gyógyszerárakban és gyógyszerkereskedésekben.

ANNOI CSIN ELEN EREDEI CSOMAGOLÁSBA

ein aus Fleisch hergestelltes, geruch- und geschmackloses NÄHRMITTEL in Pulverform.

VOR FEUCHTIGKEIT ZU SCHÜTZEN !!

HRABÉCZY ANTAL

ruhafestő és tisztító intézete

Debreczen, Széchenyi-utca 42-ik sz.

Mindenféle ruhák, függönyök, szőnyegek stb. kifogástalanul

festetnek és tisztítanak.

Bejárat az utcáról.

Józsi, Erzsébet, Margit, Imre. Édes anyja: Paragh Istvánné sz. Lőrincz Zsuzsánna. — Anyósa: özv. Mester Gaborné szül. Szücs Erzsébet; gyermekei Erzsébet és Gabor, számos közeli és távoli rokon nevében is. Áldás legyen emlékezetén.

A színházbizottság ülése.

A színházbizottság tegnap délután 5 órakor Komlóssy Arthur főjegyző elnöklésével ülést tartott. A színház bizottság meg-sürgette az intendatura előkészítése ügyében kiküldött bizottságnál, hogy jelenését mielőbb készítse el. Ezután Komlóssy Arthur lapukban is ösmertetett indítványa került volna tárgyalás alá, melyben az igazgató által a szerződés ellenére karácsony szombatjára kitűzött előadás beszüntetését kéri, azonban Komjáthy János felállt s kijelentette, hogy a tervezett előadást nem tartja meg. A bizottság ülése ezzel véget ért.

A debreczeni városi huscsarnok

sodrony ketreczeire, megnyomorított rabjaira, a szegény husáros asszonyok bajára és Debreczen város ezen leg-újabb elhibázott építkezésére, az azzal egybekötött nyomorúságokra, szomorúságokra, botrányra ismételt felhívjuk a városi köztörvényhatósági bizottság pártatlan tagjainak és a városi tanácsnak a figyelmét és érdeklődését. E nehéz helyzetbe sodort árus asszonyok panaszuknak az orvoslását már ugysis kérték a tanácstól; tehát kerelkedjenek fel a tanácsos urak és szerezzenek a látottak és hallottak után meggyőződést az ugynevezett debreczeni városi huscsarnok tarthatatlan, türhetetlen állapotáról. Sürgős és pártatlan intézkedést kérünk.

Nagy János gyilkossági pere.

Nagy János gyilkossági perét, melyet 5 napon át tárgyalt a debreczeni törvény szék és esküdttörzs, melyben a szakkörököt oly váratlanul meglepő verdiktet hoztak az esküdtek, a hivatalos akták s gyorsírói feljegyzések alapján részletesen közöljük, mint a „Debreczen” kiadóhivatalának külön meliékletét. Ami az egész ügyben legérdekesebb az, hogy a korona tanu, a vádlott felesége meg sem lett esketve és hogy az asszony amikor éjjel 10 órakor kihirdették az ítéletet, hogy az ura 15 évi fegyházra van ítélve, azonnal a rendőrséghez szaladt bejelenteni, hogy az urat ártatlanul vádolta el. A vádlott védője különben már másnap benyújtotta a pörújítás iránti kérelmet az elnökhöz. Az elnök az új vizsgálat keresztülvitele iránt nyomban intézkedett, így hát rövid időn belül reperálható lesz az ember életével játszó tévedés.

Jótevény és hazafias adományok nyugtázása.

Több jótevény és hazafias adományok nyugtázásáról vetünk leveleket, melyekben az Eke, a maradéki ev. ref. egyház, a Bikur Chólim betegsegélyző egyesület részére gyűjtött adományokat nyugtatják. Ez ideig helyszüke miatt nem közölhattük e nyugtatásokat, mihelyt lapunk tere engedni közölni fogjuk.

Rothschild adója.

A bécsi parlament tegnapi ülésén Her-zog osztrák képviselő interpellációt intézett Böm Bawerk pénzügyi miniszterhez, a melyben, azt mondotta, hogy neki tudomása van arról, hogy Rothschild Albert báró milliókat von el évente a kincstártól olyképpen, hogy sokkal kevesebb vagyont vall be az adókövető bizottságnak, mint a mennyije van. Az interpelláló képviselő szerint tizenegy milliárd a vagyona Rothschild Albert bárónak, a minek évi négyszáznegyvenöt millió korona jövedelem felel meg s ez után huszonkét millió korona adót kellene évenként fizetnie, tehát sokszorta többet mint amennyit Rothschild báró valósággal fizet. Ezen az adatokon kívül igen súlyos kifejezésekkel is támadta Herzog képviselő Rothschild bárót s többek között állameszalónak nevezte. Az osztrák pénzügyminiszter ma felelt az interpelláczióra. Azt mondotta, hogy sem ő, sem az interpelláló képviselő, de egyáltalán senki sem tudhatja, hogy mennyi vagyona van Rothschildnak, és pedig azért, mert az, hogy mit vall be a báró az adókövető-bizottságnak és hogy ez a bizottság Rothschildnak mennyi vagyonaáról szerez meggyőződést, az a törvény rendelkezésénél fogva az ő hivatalos titkuk. Herzog adatait pusztán kombinálásnak tartja, nem hiszi, hogy Rothschildnak annyi vagyona volna s azt sem hiszi, hogy akár Rothschild részéről az adóbevallásnál, akár a bizottság részéről az adó kivetésénél szabálytalanság történnék s Rothschild Albert báró kevesebb adót fizetne, mint a mennyivel jövedelme szerint a kincstárnak tartozik.

Rákóczi hamvainak haza szállítása.

Rodostóban, a száműzetés szomorú magányában 1735-ben elhalt nagy szabadsághősnek II. Rákóczi Ferencnek hőseleki anyjával Zrinyi Ilonával együtt ma is idegenben porlanak hamvai. Thaly Kálmán, a kurucz-kor kiváló történetírója pár év előtt lelkes riadót intézett a magyarsághoz, Rákóczi hamvainak haza szállítása ügyében. Össze is gyűlt akkor hirtelenében 8000 korona. A hamvak haza szállításához azonban 12.000 koronára van szükség, melynek megszerzésére a magyar egyetemi ifjuság vállalkozott, a melyhez bizonyosan a debreczeni lelkes ifjuság, polgárság, egyesület is is csatlakozni fognak. Másfelé, Szegeden már megdobbant a nemzet ifjuságának a szíve. A szegedi hazafias ifjuság e czélra a színházban január 8-án hangversenyt rendez, a melyen szegedi és budapesti kiváló művészek is közreműködnek, a közönyt a zivárság korszakában, jól esik emlékezni ilyen lelkes ifjuságról.

Nyilatkozat.

Dr. Révi Nándor ügyvéd, elvtársunk által az alábbi nyilatkozat közlésére kéretünk fel:

A „Debreczeni Friss Ujság” Deczember 19-iki számában a „Degenfeld József gr. városatyja” című cikkében az én csekély személyemmel is foglalkozván azt írja, hogy én a megyeház előtt silbakot állottam s lelkesen megsüvegeltem az érkező 48-as szavazókat. Ez való esbűszke is vagyok reá, mert derék független választópolgártársaimat megsüvegelni méltóbb dolognak tartom, mint volt és leendő főispánok talpát nyalogatni anyagi hasznokért vagy kitüntetésekért. — Azt azonban légből kapott hazugságnak és

ágalomnak jelentem ki, hogy öreg édes atyám vitte volna szét pártunk előre hirdetett diadalát a távollevő híveknek, mert ő, miután szavazatát leadta, haza ment s üzleti foglalkozása után nézett. — Nem tudom, miként jellemezzem az ilyen eljárást, a mely egy 60 éves öreg polgár-embert, ki pusztán szavazatát gyakorolja, valótlan hiralással egy politikai küzdelem terére állit s esetleg oly kellemetlenségeknek tesz ki, a mely ellen maga sem védekezhetik; de annyit mondhatok, hogy ez lelketlen és lovagiatlan eljárás.

Dr. Révi Nándor.

Jótevény sorsolás.

Vettük az alábbi értesítést: A debreczeni izr. hitközség 70 000 ftos törlesztési kölcsöne részkötvényeinek 5-ik törlesztési kisorsolása Lestyán Adorján kir. közjegyző közbejöttével megtartatván ez alkalommal 198, 124, 591, 306, 101, 260, 64, 654, 304, 479, 127, 284, 203, 547, 644, 415, 581, 281, 586, 344, 337, 682. 1. 366, 116, 442, 441, 410, 194, 632, 468 651, 603, 685, 175. számú részkötvények kisorsoltattak. A kisorsolt részkötvények 1902 évi február hó 1-től kezdve az esedékessé vált 10. számú szelvények pedig 1902 január hó 1-től kezdve Weisz Sándor pénztáros urnál beválthatók, Debreczen, 1901. deczember hó 15 én. A debreczeni izr. hitközség előjárósága.

A párbaj ellen

Budapest és Szeged városok törvényhatósága határozatot hozott, hogy felir a törvényhozáshoz, hozzon a párbaj ellen szigorú, közönséges büntőnnyel sújtó törvényt. A szegedi törvényhatóság feliratával lesz alkalma foglalkozni a debreczeni törvényhatóságnak is, mert a szegediek e feliratot pártolás végett megküldik az összes törvényhatóságoknak is.

Az osztálysorsjáték húzása.

Az osztálysorsjáték húzásának eredménye a következő: Hetvenezer koronát nyert a 2821, huszonötezer koronát nyert a 28226, tízezer koronát nyert az 50589, háromezer koronát nyertek az 1860, 99688. kétezer koronát nyert a 39072, ezer koronát nyertek az 50428, 50596, 67495, ötszáz koronát nyertek a 3200, 10876, 30308, 34932, 38095, 47019, 50939, 51709, 79139, 79623, 82368, 88853, háromszáz koronát nyertek az 1983, 3321, 6186, 6296, 7505, 8340 19003, 19980, 27319, 8340, 47627, 49526, 63688, 68480, 68590, 70990, 7129, 72430, 78448, 80170, 88182, 94723. számú sorjegyek. Azonkívül kihuztak 1958 darab sorsjegyet nyolczvan korona nyereménynyel, Még húzási nap volt ma is.

Debreczeni rövid hírek.

Az anya gondatlansága Liptai Istvánné halápi tanyái lakos két hetes kis gyermekével bejött Debreczenbe. Tojást hozott be eladni. Kis gyermekét ölébe tette s az anyja később észrevette, hogy nem él. A kis gyermek megfult anyja ölében. A rendőrség vizsgálatot indított. — **Egy kéményseprő szerencsétlensége.** Ormós Gábor Battihányi utczai házában Deák Albert kéményseprő kéménytisztogatás közben elszédült s fejfel lefelé a kéménybe zuhant. A szerencsétlenséget idejekorán észrevették s a kémény kibontása után nagynehezen kimentették a kéménybe szorult eszméletlen embert.

Az izr. hitközségi tagok figyelmébe.

Beküldetett: Értésítettnek a t. tagok, hogy a Deák Ferencz u. templomban az istentisztelet további rendelkezésig a következő időben fog tartatni és pedig: Péntek este 1/2 órákor, Szombaton d. e. 9 órákor, d. u. 1/2 órákor. Köznapokon reggel 1/27 és d. u. 4 óra.

A jogász önképzőkör köszönete.

Beküldetett: Alólirottak a „Debreczeni Joghallgatók Önképzőköre” nevében ez uton is köszönetet mondunk t. Dr. Kardos Sámuel ügyvéd urnak ama szép adományáért, a melylyel körünk könyvtárát gyarapította, midőn harmincz kötet könyvet egyesületünknek ajándékozott, Vajha többeknél is követésre találna e szép példa! Debreczen, 1901. dec. 14. Barabás Andor a kör elnöke Csáthy Dezső a kör főjegyzője.

Egy hazafias könyvkereskedő az iskolás gyermekeknek.

Egy debreczeni könyvkereskedő cégnek valóban szép, dicsegette méltó eljárásáról emlékezünk meg. Kiss Albert az iskolások érdemes elnöke írja: Telegdy K. Lajos utóda Eperjesy István ur 120 képes könyvet oly feltétel alatt küldött hozzám, hogy azon könyveket „az árva és szegény iskolás gyermekek között karácsony vagy új évi ajándéknak” kiosztassam. Az önmagát megdicsérő ezen szives adományt ezennel nyilvánosan megköszönöm és nyugtázom. Debreczen 1901 decz. 18-ikán, Kiss Albert iskolaszéki elnök.

Gazdász bál.

A Pallagról hozott levelet a posta. Sok fiatal leány szív megörül ennek a hírnök. A népszerű debreczeni gazdászok az idei farsangon is megtartják a gazdász-bált. Ugyanis a debreczeni tanintézet hallgatósága f. hó 16 án gyűlést tartott, a melyen elhatározták, hogy 1902 év január hó 15-án zártkörű táncestélyt rendeznek. Micsi szivesen értesítjük e hírről a debreczeni bálók kedves táncosnőit; mert mint más időkben — úgy bizonyosan most is, az egyik legsikerültebb farsangi mulatság lesz a debreczeni gazdász bál.

Bő Istenáldás.

Bodó Gergelynének tegnap bő Istenáldás érte. A Gondviselés hármaz ikrekkel áldotta meg. A gyermekek, akik közül kettő fiu, egy pedig leány, erősek, egészségesek. A szegény asszony azonban nehéz helyzetben van s nagy áldás volna rá nézve, ha jószívű lelkek jótékony adományaikkal segítenék meg. Bodó Gergelyné részére szánt jótékony adományokat humanitásból szivesen elfogadnak a debreczeni anyakönyvvezető hivatalban.

Megszökött rab.

Tegnapelőtt este nagy riadalmat okozott a tsvszéki épületben egy vizsgálati fogságban lévő fogoly szökése. A szökést este 6 órákor vették észre, mikor a tsvszéki épületben különböző munkára beosztott raboknak vissza kell térniük cellájukba. A fogház felügyelő azonnal jelentést tett a kir. ügyészségnek, hogy Kun Sándor vizsgálati fogoly megszökött. A kir. ügyész rendelkezésére menten keresésére indultak a megszökött rabnak és egyuttal értesítették a szökésről a rendőrség bünyügyi osztályát is. A börtönőrök késő éjjel eredmény nélkül tértek vissza a fogházba, valószínűnek tartják, hogy a szökevény elhagyta a várost. Kun Sándor ki lopás miatt már régebb idő óta lakója a fogháznak, tegnap délután, mikor a rabok rendes sétájukat végezték, felhasználta a kedvező pillanatot mikor Andirkó János soros börtönőr nem figyelt rájuk s egy nyitott ablakon át, mely a törvénytárszék épület folyosójáról néz a fogház udvarára, a folyosóra menekült, honnan egész észrevétlenül könnyedén hagyhatta el a kényszer lakását, Andirkó ellen megindítottak a fegyelmi eljárást.

Postás altisztek bálja.

A debreczeni posta és táv. altisztek és szolgálak jan. 18 án segélyző és temetkezési egyesületük javára a Koronában jótékony célú bált rendeznek, melyre a szükséges intézkedések már megtétettek.

Karácsony a nőegyleti árvaházban.

A debreczeni jótékony nőegylet péterfia-utcai árvaházában f. hó 22-én délután 5 órákor lesz az árva gyermekek karácsony ünnepe. Az elnökség ez uton kéri fel a nemes és jó hivatást, méltóztatásának az árvák karácsonyfájára szánt adományait az árva házhoz juttatni. Egyben felkérjük a nagy közönséget s a nőegylet tagjait, hogy a szeretet ezen ünnepségén minél számosabban vegyenek részt.

A Zion egylet társas vacsorája.

A Zion debreczeni betegs. egylet 1901. é. decz. 21-én este 8 órákor a „Korona” vendéglő helyiségeiben társas vacsorát rendez. Résztvételi jegyek előre válthatók Rózsa L., Schwartz M. L. és Boros testvérek uraknál.

Városi népkonyha.

Vettük ezen emberbaráti érzélatu felhívást: Felhívás Debreczen sz. kir. város közönségéhez! Azon nemcs eszme, mely sok szegény szűkölködők és éhező családnak meleg és jó étellel való ellátását tűzte ki feladatául, a küszöbön levő zord hideg időben: ismételten arra a határozatra készítette a városi tanácsot, hogy az általa nagy aldozattal létesített városi népkonyha céljaira, illetőleg ennek lehetőleg huzamosabb időn keresztül leendő fentartására: az új évi üdvözlések megváltását ily váltság jegyeknek a város lakossága közötti szethordatasa által eszközöltetni fogja. Bizva a város a városi népkonyha lakosságában, mely még sohasem zarkozott el, ha a szűkölködők inszegetek enyhítéséről volt szó: azon felhívással és kérésrel fordul a tanács a város közönségéhez, hogy a kihordandó és a városi népkonyha áldásos céljaira elarusítandó új évi váltsági jegyekből minél többet megtartani és az azokért járó összegeket az elarusítással megbízott rendőri közegnek átadni esetleg a rendőr főkapitánysághoz eljuttatni sziveskedjék. Debreczen, 1901. december 12. A városi tanács.

Karácsonyi dalestély.

Rendkívül sikerültnek ígérkezik a Munkás Dalegylet estélye, melyet ünnep másodnapján a „Bika” disztermében fog tartatni. A műsor számaiból kiemeljük Sziklay Miklósnak, kedvelt és szeretett színművészeinknek humoros monológiát, Pásztor Gyula heg-düjátékát és Czobor László komoly szavaltatát, mint a mely pontok élénke, változatossá teszik a műsort s a szereplőket ismervén, bizonyosan sok tapsot érdemelnek ki. Abból az érdeklődésből ítél-

ve, melylyel a meghívókat már hetekkel előzőleg sokan keresték, minden különös jósló tehetség nélkül megővendőhetjük az erkölcsi és anyagi fényes eredményt.

Előre haladt időny miatt rendkívüli árak Rózsa Lajosnál.

A debreczeni „Hortobágy” gőzmalom Aufricht Alajos és Vilmos városi lisztraktára Csapó utca 4. szám Takaréki és Hitelintézet bérházában megnyílt.

Ha nagy gondtól akar megszabadulni,

hogy mit vegyen karácsonyi és újévi ajándéknak férfiak részére, tekintse meg a „Bikaszálloda” épületében levő tajték áru kereskedés, dohányzó eszköz különlegességeit hol csodalatra méltó olcsó árban és rendkívül nagy választékban minden elgondolható dohányzó eszközök kaphatók.

SZINHÁZ.**A hét műsora.**

Pénteken, Don Caesar”. Vigjáték 3 felvonásban.

Szombaton, Svihákok. Operette 3 felvonásban.

Vasárnap, két előadás; délután 3 órákor, félhelyárakkal: San Toy. Kínai operette 3 felvonásban;

este 7 és fél órákor, A két árva. Dráma 5 felvonásban.

IRODALOM.**Legjobb könyvek.**

(Kaphatók László Albert és társa debreczeni könyvkereskedőnél.)

Zalár József költeményei. Három nagy kötet. Singer és Wolfner kiadása. A három kötet ára füzve 9 korona. Zalár József, Hevesvármegye nyugalmazott alispánja még a régi nagy gárdából való. Szabadságharcnak katonája volt és a magyarságnak, a szabadság és hazaszeretnek egyik ihletett, tiszta lelkű költője. Ez ősi erős, gyönyörű magyar költemény köteteknek az egyletek és iskolák könyvtáraiból nem volna szabad hiányozni; a mai kor nyavalygó, külföldieskedő ifjú óriásai közül, mint valami felséges magyar tölgysfa emelkedik ki Zalár bátyánk, a ki elsőrangú magyarköltő és a kinek ezen műve beszerzését mindenkinek ajánlhatjuk. Zalár József írta a gyönyörű „ősi rózsák, fehér ősi rózsák” dalt is, amelyhez a nem kevésbé gyönyörű zenét Fráter Loránd szerette. Nehány gyönyörű, hazafias költeményét lapunkban is bemutatjuk.

Gyöngyössy László „Belső emberek” regénye külsőjére egyszerű kiállítású kötet, az ára is csak 1 korona (Singer és Wolfner kiadásában jelent meg), hanem a taralma ennek a 209. oldalos könyvnek annál érdekesebb reánk hajduságiakra és debreczeni civisekre. Ezen akövé és erős református vidéken játszódik le a regény. A debreczeni kollegiumi emberekről, diákokról is jóízű szavak jegyzvék benne; de a vastag nyaku hajduk földjének is jellegzetes alakjait, szokásait, irodalmunkban még nem igen tárgyalt világot festi le Gyöngyössy az elsőrangú tehetség eredeti erejével. E valóban érdekes és minden ízében zamatos magyar könyvet még külön is ösmertetjük.

Gárdonyi Géza 5 koronás nagy műve jelent meg Singer és Wolfner kiadá-

sában. „A láthatatlan ember“ Atilla korát és az Isten ostorát mutatja be.

Lampérth Géza „Pacsirta szó“ című kötetben bocsátotta közre újabb költeményeit. Singer és Wolfner a kiadók. Ára 2 korona. Lampért tehetséges fiatal magyar költő. — **Radó Antal** „Firdusziból“ a perzsa költészet remekei ültette át magyar nyelvre. Az értékes műfordítást a Kisfaludy-társaság adta ki, Wodianer T. és fiainál nyomattatott. — **Thury Zoltán** „Utra való“ ja már próza; de inkább mondhatni, hogy költészet prózában. A tehetséges fiatal író gyermekeinek írta ezt a könyvet. Barta Lajos budapesti könyvkereskedő adta ki. Ára 1 kor. 50 fillér. — **Molnár Ferencz** regényét irt. „Egy gazdátlan csónaknak története.“ Molnár az ugy nevezett fiatalabb modern magyar írók közé tartozik. Singer és Wolfner a kiadók. Ára 2 kor.

Tóth Kálmán összes költeményei 2 kötet. Bevezetéssel ellátta Endrődi Sándor. Budapest Lampel Róbert (Wodianer T. és Fiai) kiadása.

Arany László összes művei. Öt kötet. Franklin társulat diszkiadása 25 kor.

A Vadászati Ismeretek kézikönyve. 3 kötet. Grill Károly kiadása. Irták többen. Ára 20 kor.

Képes természetrajz az ifjuság számára. Az Athenaeum kiadása. Ára 8 kor.

Mindentudó képeskönyv. Csinálta: Faragó bácsi. Budapest, Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) kiadása. Ára 8 korona. A gyerekvilágnak a legpompásabb karácsonyi ajándék. Ugyancsak Lampel kiadásában jelent meg Cooper „Az utolsó mohikán“ ja. Fordította Mikes Lajos. Ára diszkiadésben 4 korona.

(P-s.)

A tisztuló Torontál.

Az országosan hírhedt Torontáli állatokról és a tisztujtásról ezeket írják:

Torontálvármegye tisztujtása még soha olyan hullámokat nem vert mint most. A mesziásként várt felső helyről jövő vizsgálat, melynek alapján hivatalosan is tudomást szerezhettünk volna azokról a botrányos állapottokról, melyek Torontálmegye közigazgatását uralják s melyről éveken keresztül valóságos legendákat hallottunk, csak most történt meg, kezdődve közvetlen a tisztujtás előtt egy hónappal, a midőn a belügy-miniszterium Kaffka miniszteri tanácsos élen vizsgáló bizottságot küldött ki.

Kaffka eddig megvizsgálta a központot és négy járast.

A központban csupán a megyei th. főszámvevő ellen rendelte el a fegyelmi vizsgálatot. Ebből a csekélynek mutakozó eredményből azonban koránt sem az következik, hogy a megye belső igazgatásának rendben van teljese a szénája. — Sőt az árvaszéki elnök, Mihajlovits Ödön vezetésével sehogy sem volt megelegedve, nagyobb foku hanyagságot konstatált irodájában, az akták rendetlen elintézését s erősen megrotta azért a nyilvánosság előtt is ismert tényért, hogy az esztendő nagy részét vadászati passziójának szenteli. A megye közönsége tudja ezt jól s a tegnapi választáson

kis hijja, hogy ki nem bukott egy vidéki kis fiskális ellenében, kit strómanként lép tettek fel.

Rónay főispánnak kebelbarátja, nagybirtokos, nincs tehát mit csodálkozni rajta, hogy a nagyfentosságu, lelkiismeretes és pontos vezetést igénylő árvaszéki elnöki állásra újból beválasztott. Most került nyilvánosságra, hogy egyik megyei aljegyző, Szépfy Elemér is áldozatul esett a vizsgálatnak. Fegyelmit megelőző vizsgálatot rendeltek el ellene, miután el nem intézett aktákat vezetett be az elintézési könyvbe. Kaffka azonban reájött a turpisságra s nem kiss meglepetéssel látta, hogy az elintézett ügyek nincsenek elintézve s hogy a restanciák száma tetemes. Beller István, az egyik megyei alügyész is bajba keveredett. Még a tisztujtás előtt fel kellett volna őt is függesztetni elkövetett szabálytalanságaért, de Rónay főispán itt mogmutatta, hogy nem hűbába szuverén parancsolója a megyének. Beller alügyész ugyanis már több mint egy éve felvett a nagybecskereki pénzügyigazgatóságától 1200 korona előleget, a kincstári végrehajtások és árverésekre. A pénzügyigazgató több ízben felhívta az elszámolás megejtésére; de eredménytelenül. Erről azután jelentést tett a főispánnak, a fegyelmi elrendelését kérve, ugy szintén a belügy-miniszteriumnak is.

Rónay főispán azonban ahelyett, hogy a fegyelmit elrendelte volna, nehogy a tisztujtás előtt kelljen fegyelmi alá vonatni vagy felfüggesztetni, hogy az ügyet elhuzza — sikerült is neki, — kérdést intézett átiratilag a pénzügyigazgatósághoz, hogy tényleg igaz-e az, hogy Beller mindedig nem számolt el? Utat és időt adva így Bellernek, hogy valamiképpen kitisztázza magát. Ezek kerültek eddig nyilvánosságra a központ kebeléből.

Rónay főispán különben, hogy a vizsgálat eredményeit enyhítse, minden eszközt felhasznál, bár Kaffka kérelhetetlen szigorúságával szemben csekély eredményyel. Így példaképpen megemlítjük a -torontáli rendszer jobb megértése céljából Popovics György oppovai jegyző esetét. Popovics ellen még Kaffka vizsgálata előtt több rendbeli szabálytalanság miatt folyt a fegyelmi vizsgálat. A miniszteri vizsgálat hírére a közigazgatási bizottság fegyelmi választmánya visszahelyezte. Kaffka azonban Oppova községét is megvizsgálta s az eredmény az lett, hogy a helyszínén megsemmisítette a közigazgatási bizottság határozatát s ugyanazon okokból nyomban felfüggesztette Popovics jegyzőt.

Kaffka eddigi vizsgálata, melyet a járásokban fogatosított, mint már megirtuk olyan eredményt szült, mely páratlan közigazgatási életünkben. A megvizsgált négy járás főszolgabírói közül három felfüggesztett, a negyedik ellen pedig a fegyelmi vizsgálat lett elrendelve. A főszolgabírók specialis bünei és szabálytalanságain kívül Torontálmegye közigazgatását élenken jellemzi az a körülmény, hogy mind a négy járás főbírája egyöntetűen díjat szedett olyan eljárásért, mihez egyáltalán joga nem volt. A főszolgabírák így nagy és jogtalan mellékjövedelemre tettek szert a kisebb gazdaközönség rovására. Cséplések alkal-

mával eszközölt tűzvizsgálatokért a főszolgabíró ugyanis csak a rendes napidíjat számíthatja fel, ennek ellenében pedig az eddig megrovancsolt járások szolgabírái — több mint bizonyos, hogy a többiek is hasonlóan cselekedtek — minden érdekelt gazdától beszédtek fejkenként 1 frt 50 krt.

Tévesen irtus a minap, hogy báró Hauser Károly bánlaci főbíró ellen is folyik a fegyelmi vizsgálat. Hauser ugyanis nem fegyelmi, hanem bünygyi vizsgálat alatt áll, a képviselőválasztás alatt elkövetett hivatalos erőszakokodásaiért. A nagybecskereki kir. ügyészség azonban felette lassan teljesíti a vizsgálatot, amely ha befejeztetik, Hauser is fegyelem alá kell vonni a megye alispánjának. Hauser különben szinte egyike a főispán égisze alatt basáskodó főszolgabíráknak. Már féleve felfüggesztette Viame bánlaci jegyzőt, ki ellen a fegyelmi manap is folyik, mégis Dolác községbe helyettesítette jegyzőnek. Doláczon már egy éve meghalt a jegyző, de be nem tölti, hogy a felfüggesztett Viamének magasabb érdekből kenyeret biztosítson. Bizonyos, hogy ilyet is csak Torontálban lehet cselekedni.

Érthető tehát, hogy a hétfőn délelőtt kezdetét vett tisztujtás még eddig nem tapasztalt érdeklődés és óriási izgatottság közepett kezdődött és folyt le. Az eredmény biztató jel arra, hogy a rendszernek nem sokára vége szakad. Délután 3 óráig csupán a megye alispánját és főjegyzőjét választották meg, a főispán intenczióinak ellenére. A közgyűlést d u. 4 órakor folytatták mikor is a főügyési szék betöltésére kerül a sor. A közgyűlés osztatlan lelkesedéssel egyhangulag Poroszkay Bélát választotta meg, ki már 27 éve főügyésze a megyének. Poroszkay a legnépszerűbb tisztviselő az egész megyében, ki nagy foku közigazgatási tevékenységével, különösen a kis gazda közönség rajongó szeretetét vívta ki magának a torontálmegyei központi hitelszövetkezet megalapításával s ennek az egész megyében történt felvirágoztatásával. Árvaszéki elnöké Mihálovics Ödön választott.

Következtek a főbírói állások, melyből tegnap tizenkettőt töltöttek be.

Az eddigiek szerint hét járásnak van új főbírája, ötben maradt meg csupán a régi. A változás tehát szokatlanul megiepően nagy. Kaffka vizsgálata nélkül maradt volna minden a régiiben s a megyei ellenzék, a melynek csapata még kised, sem tudott volna ilyen fényes eredményt felmutatni. Az általános és nagyfoku elégtelenség különben már régen meg volt a megye minden rétegében Rónay főispán és az egész rendszer ellen, de nem akadt senki, aki szervezze és nyilvánosan csak a tegnapi választáson tűnt fel. Rónay főispánnak hosszú a karja, eszközben nem válogatós, amellet kiváló diplomata.

Ebben rejlik a titka, hogy eddig a helyzet ura volt. Szerencsecsillaga azonban hunyóban. Az alispán elleni intrikája hajótörést szenvedett, a főjegyzői állásra is elbukott a hivatalos jelöltje, több kedvez főszolgabíráját nem választották meg újból.

Rónay Jenő főispánnak mindezekből le kell vonni a konzekvenciát. A nagy közönség már régen megtette s bizonyára kormány körökben is így vannak vele.

Neuländer férfi szabó Debreczen

BIEDERMANN palota, első emelet, baloldali lépcső.

Nyilttér.**Foulard selyem**

legválasztékosabb színárnyalatokban, elérhetetlen választékban, ugyancsak fekete, fehér és színes selyem, jótállással. Közvetlen eladás magán személyeknek, egyes ruhákra szükséges mennyiség, bérmentesen, vámköltés nélkül házhoz szállítva. Elismerő levelek ezerszámmra. Minták azonnal

Union selyemszövőgyár

Adolf Grieder & Cie Zürich (Schweiz.)

kir. udv. szállítók.

Karácsonyi és ujévi**hasznos
ajándéktárgyakat**

üveg, porcellán, majolica, china ezüst és bronz **különlegességeket**, valamint mindezen szakmába vágó cikket a legnagyobb választékban, **a legjutányosabb árak mellett** ajánl

KASZANYITZKY ENDRE

Vidéki megrendelések pontosan és lelkiismeretesen teljesíttetnek.

== Árjegyzék kívánatra bérmentve. ==

Pályázati hirdetés.

A debreczeni ev. ref. főiskola részére az 1902. évben szükséges papír és irodai szerek szállítására pályázat hirdettetik. A minták, szerződési feltételek a főiskolai háznagy bivataltban a hivatalos órák alatt megtekinthetők. A pályázni kívánók írásbeli ajánlataikat s a megfelelő mintákat, — az ajánlatokat lezárva, a mintákat lepecsételve, a pályázó nevét ráírva, — **1. évi dec. 28-án d. n. 5 óráig** adják be a háznagy bivataltba. Az ajánlatok közül a főiskolai gazd. tanács kiküldött bizottsága javaslata alapján szabadon választ.

Debreczen, 1901 decz. 18.

Dr Bartha Béla
gazdas. tanácsjegyző.

Dr. J. G. POPP-féle

ANATHERIN

es és kir. udvari fogorvos **Bécs**, 13/6. Csak akkor valódi, ha a két címkén francia arany nyomasztásból álló átható.

Dr. FRANTZ H. fogorvos.
Ara ft 1.40. ft 1. — 0,50

Kapható Debreczenben **Tóth Béla** és **Mihalovits István** gyógyszerárában, **Kontsek Géza** Kossuth-u. **Szentkirályi Tivadar** Piacz u. üzletében — továbbá a legtöbb gyógyszerárban és illatszertárakban.

Egyedül a henger alakú **Anatherin fogoróm** a leghatásosabb, legolcsóbb, legártalmatlanabb és sokáig tartó.

Karácsonyi és ujévi ajándéknál

alkalmas

**Peluche, selyem, bőr és papír
diszmiűzikeket,**

női kézimunkák

összeállítását és felszerelését,

A közelgő bálai idényre

**tánczrendeket és
rendező jelvényeket**

a legújabb ízlés szerinti kivitelben, jutányos áron készít

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

könyvkötő és diszmiűves Fűvészkert-u. 9.

Tervezetek és utbaigazítások bármikor szívesen adatkak.

Alapított 1885 ben.

KOHN HENRIK

fűszerkereskedőnél

Debreczen, gr. Dégenfeld-tér 7 sz.

legolcsóbban

kapható :

Mazsola 1 kg. 44 krtól 72 krig.
Szilvaiz (lekvár) 1 kg. 28 kr.
Hurkába való rizs 12 krtól 20 krig. 2 db. szép citrom vagy narancs 3 kr. Szilva, dió, mogyoró, datolya, csemege czukorka. Legjobb kalácsnak való

liszt.

Naponta kétszer friss élesztő.

Donogán és Somossy

Kunz József és Társai utódai cégénél

Kistemplom bazár

a karácsonyi idényre

rendkívüli olcsó áron kaphatók

Asztalneműek, vásznak, zsebkendők, nyakkendők, gallér és kézelők, harisnyák, kész fehéreneműek, színes alsó szoknyák, mosó velez, francia flanel

Női ruhaszövetek.

Fekete és színes selyem. Mosó bársony. Szőnyegek. Takarók és pokróczok.

A közeledő ünnepek alkalmából ajánljuk a legjobb nevű termelőktől beszerzett **tiszta, természetes**

BORAINKAT u. m. :

Balatonmelléki 6-asztali	1 liter	30 kr.
Magyarádi 1898 évi finom asztali	„	40 „
Szabó Lajos fiai termelőktől 6-asztali	„	40 „
Ugyanazoktól Sylváni igen finom	„	46 „
Küküllőmenti 1896 évi	„	60 „
Érmelléki szemelt 1878 évi	Buday	65 „
„ bakar 1885 évi	Gyula	70 „
Marosmenti 1894 évi	termelése	80 „

Ezekon kívül igen nagy választékban tartunk finomabb minőségű

Erdélyi hegyi pecsenye és csemege borokat

TEUTSCH B. JOZSEF-től és az **ERDÉLYI PINCZE EGYLETTŐL**.

VÖRÖS BOROKAT : PALUGYAY, DIETZL, SCHLUNBERGER cégektől.

TOKAJI ASSZU és **SZOMORODNI BOROKAT** Dr. **SZABÓ GYULA** hírneves pincéjéből.

FRANZIA PEZSGÓKET : POMMERY, G. H. MUMM, VEUVE CLIQUOT, GEORGE

GOULET és **AUBERTIN & Co.** cégektől. **MAGYAR PEZSGÓKET** : TÖRLEY, —

FRANCOIS LAJOS és **TÁRSA**, **LITTKÉ** és **BELATINI BRAUN** cégektől.

Spanyol és görög gyógyborok nagyraktára.

Geréby Fülöp utódai.

Nyomatott Hoffmann és Kronovitz könyvnyomdájában Debreczen, a főpostával szemben.